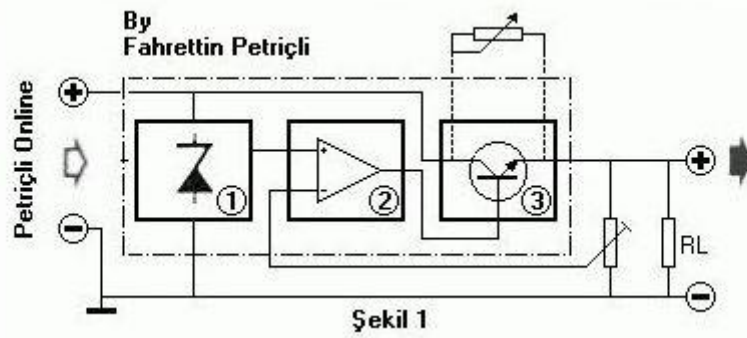
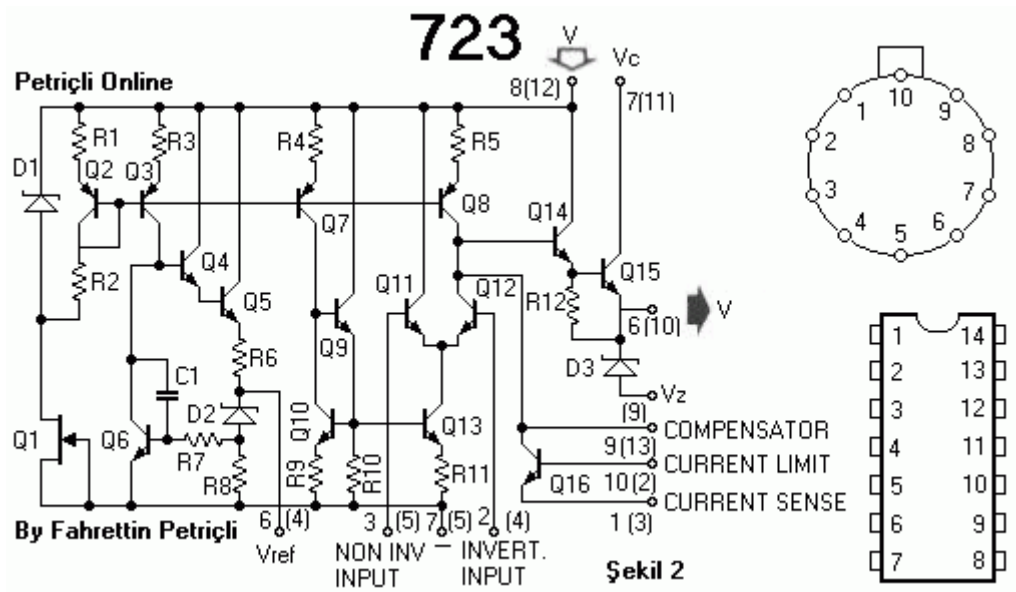


ELEKTRONİK HOBİ DEVRELERİ 3

GÜÇ KAYNAKLARI VE KONVERTÖRLER



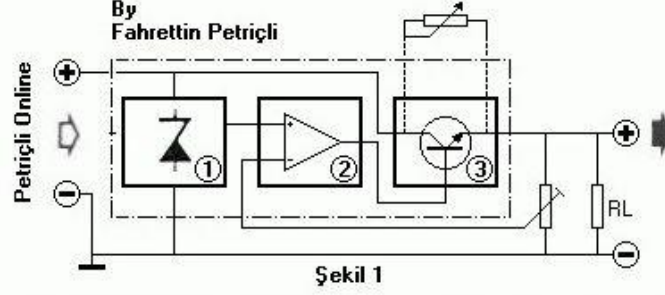
FAHRETTİN PETRİÇLİ

GÜÇ KAYNAKLARI



TÜMLEŞİK DEVRELİ GERİLİM REGÜLATÖRLERİ

Tümleşik devreli gerilim regülatörlerinin içerdiği genel prensipler, ayrı parçalar kullanılarak yapılan gerilim regülatörlerinin çalışma prensipleri ile aynıdır. (Şekil 1)



Regülatörün çıkış gerilimi veya bunun bir kısmı bir fark kuvvetlendiricisinde (2), kararlı bir referans gerilimi ile (1), karşılaştırılır. Hata gerilimi (referans ve çıkış gerilimleri arasındaki fark) fark kuvvetlendiricisi tarafından yükseltilir ve seri bağlı çıkış transistörü üzerinden geçen çıkış gerilimi seviyesini (3), kontrol etmekte kullanılır. Bu gerilim kontrollü ayarlı bir direnç olarak (şekilde noktali olarak gösterilmiştir) verimli bir şekilde işlev görür. Artan yük akımına veya başkaca bir nedene bağlı olarak çıkış gerilimi düşme eğilimini göstermelidir, o zaman fark kuvvetlendiricisi tarafından görülen hata gerilimi artacaktır. Fark kuvvetlendiricisinin çıkış gerilimi de artacak, seri bağlı transistör daha büyük bir güçle çalışmaya başlayacak ve çıkış gerilimini artırmaya eğilim gösterecektir. Bu devre kuşkusuz verilen referans gerilimini yükselten ve gerekli çıkış akımını sağlayabilen bir doğru akım güç kuvvetlendiricisidir.

Devrenin sabit bir gerilim kaynağı gibi işlev görmeye çalışması dolayısı ile hatalı durumlarda mesela çıkıştaki seri bağlı transistörde oluşabilecek kısa devrelerde oldukça büyük sayılabilecek güç harcar ve kolaylıkla hasar görebilir. Bu sebepten dolayı tümlleşik devre regülatörlerinin içinde genellikle çıkış katını, çıkış akımını sınırlayarak koruyabilen koruma devreleri bulunmaktadır, ve bu devreler tüm yonga için üzerinde çok yüksek bir güç harcaması sebebi ile doğabilecek ısıdan oluşan bir bozulmaya karşıda emniyet sağlamalıdır.

Gruplama

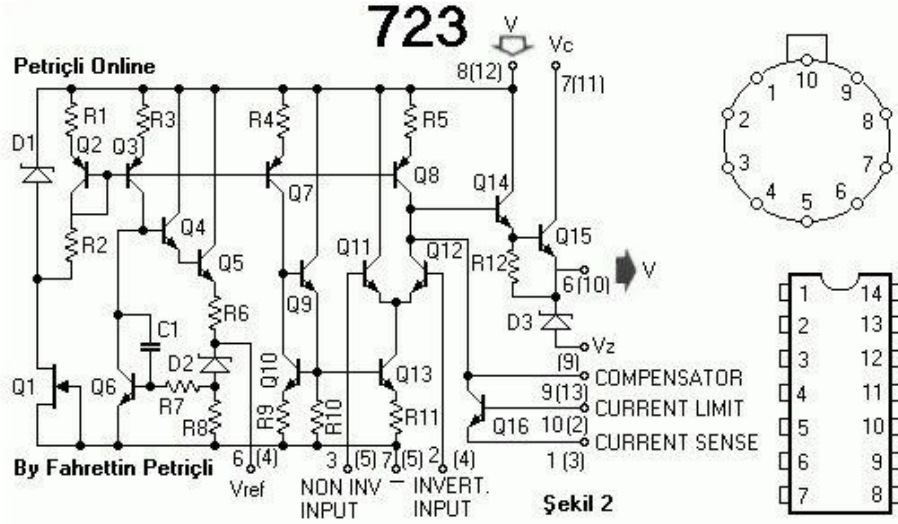
Gerilim regülatör tümlleşik devrelerini iki değişik türe ayırabiliriz, genel tip mesela dıştan bağlanan parçalarla çıkış gerilimi geniş bir alan içerisinde değiştirilebilen 723 tümlleşik devresi, ve TTL tümlleşik devreler için gerekli olan 5 volt gibi çok yaygın olarak kullanılan gerilimlere sahip sabit gerilim tipi. Çok kere kullanılan bu türün bir örneği LM 309'dur. İşlemsel kuvvetlendiriciler için ± 10 veya $\pm 15V$ gerilim sağlayan artı ve eksi çıkış gerilimlerinin ikisine birden sahip olan tümlleşik devreler de mevcuttur.

Genelde tümlleşik devre regülatörlerinin genel tipleri diğerlerine kıyasla daha düşük bir maksimum çıkış akımına sahiptirler (tipik olarak 25-150 mA arasında). Çıkış akımı dışarıdan ilave edilebilecek birkaç güç transistörü yardımıyla kolaylıkla yükseltilebilir. Diğer taraftan sabit gerilim regülatör tipi özellikle minimum sayıda dış eleman yardımıyla kullanılmak üzere sonuç olarak dayanıklı bir çıkış akımı verebilme kabiliyeti bu yonga içine yerleştirilmiştir. Bunların en küçükleri 100 mA seviyesindeki akımları sağlayabilirler, ve en büyük olanları ise

1 Amperin üzerinde akım sağlayabilecek durumdadırlar.

723 gerilim regülatörü

Hemen hemen tümleşik devre gerilim regülatörleri üreten tüm yarı iletken imalatçıları 723 tüm devresini kendi çeşitleri içerisinde katmış bulunmaktadır. Her iki tip kılıf içerisindeki tümleşik devrenin bacak bağlantıları tıpkı tümleşik devrenin iç yapısı gibi Şekil 2'de gösterilmiştir.



Şekil 2

Soldan sağa doğru devreyi tanıyacak olursak, D1 üzerinde iç gerilimin sabitleştirilmesi, D2 üzerinde ısıya karşı dengelenmiş bir referans gerilimi, Q11 ve Q12 transistörlerinden oluşan bir fark kuvvetlendiricisi Q14 transistörünün oluşturduğu kontrol kuvvetlendiricisi, ve çıkış transistörü Q15'i görebiliriz. Q16 ise akım sınırlayıcı transistördür. Yük akımını taşıyan bu transistörün emetör bacağı arasına bir direnç bağlanmıştır. Bu direnç üzerine düşen gerilim Q16 transistörünü çalıştırmaya yetecek kadar yükseldiğinde çıkış katını sürececek akım sınırlanmış olacaktır.

Metal kılıflı 723 de yeterli sayıda bacak bulunmayışından dolayı, bulunmayan D3 zeneri sadece DIL tipi (plastik) kılıftaki tümleşik devrelerde bulunmaktadır.

Metal kılıflı tümleşik devreyi kullanırken eğer D3 zeneri gerekteyse mutlaka dışarıdan ilave edilmelidir. Bu tümleşik devrelerin bacak çıkışları devre şemasının yanısıra verilmiştir. Parantez içerisindeki rakamlar DIL tipi kılıftaki 723 tümleşik devresi için verilen bacak bağlantı numaralarıdır.

723 tümleşik devresi için verilen mutlak maksimum değerler Tablo 1'de verilmiştir. Bununla beraber bunun önemlice sayılabilecek özellikleri de Tablo 2 de görülmektedir.

Tablo 1 MUTLAK MAKSİMUM DEĞERLER

.	μ A723C
Ani gerilim (V+ dan V- ye)	40 V
Çıkış gerilim farkı	40 V
Maksimum çıkış akımı	150 mA
V REF akımı	15 mA
V z akımı	25 mA
İç güç harcaması	800 mW
Çalışma ısısı	0 – 70 C
Saklama (depolama) için ısı	-65 +150 C
Yük ısısı	300 C

Tablo 2

PARAMETRE	MIN	TİPİK	MAX	BİRİM	DURUMLARI
Giriş regülasyonu	.	0.01	0.1	% Vçıkt	Vin=12V – Vgır=15V
.	.	0.1	0.5	% Vçıkt	Vin=12V – Vgır=40V
Yük regülasyonu	.	0.03	0.2	% Vçıkt	IL=1mA – IL=50mA
Dalgacık reddetme	.	74	.	dB	f=50Hz – 10Khz, C1=0
.	.	86	.	dB	f=50Hz – 10Khz, C1=5 μ F
Kısa devre akımı sınırı	.	65	.	mA	Rsc=10 Ohm, Vçık=0
Referans gerilimi	6.80	7.15	7.50	V	.
Çıkış parazit gerilimi	.	20	.	μ Vetkin	BW=100 Hz – 10 Khz, C1=0
.	.	2.5	.	μ Vetkin	BW=100 Hz – 10 Khz, C1=5 μ F

Uzun süre kararlılık	.	.	0.1	% / 1000 saat	.
Sükunet akımı	.	2.3	4.0	mA	IL=0 – Vgır=30V
Giriş gerilim aralığı	9.5	.	40	V	.
Çıkış gerilim aralığı	2.0	.	37	V	.
Giriş-Çıkış gerilim farkı	3.0	.	38	V	.
Çalışma ısı aralığında;
Giriş regülasyonu	.	.	0.3	% Vçık	.
Yük regülasyonu	.	.	0.6	% Vçık	.
Çıkış Geriliminin ortalama ısı katsayısı	.	0.003	0.015	% / C	Vgır=12V – Vgır=15V IL=1mA – IL=50mA

Tümleşik devrenin fazlaca ilgiye değer özellikleri çıkış gerilimindeki yüksek kararlılık ve dalgalıkları göze çarpar biçimde reddetmesidir (74 dB). Bu özellik referans gerilimi çıkışı ile toprak (–) arasına bağlanacak bir ilave kondansatör vasıtası ile daha da öteye, 86 dB'e kadar geliştirilebilir.

Bu regülatör devresine muadil olarak Signetics 550 regülatörünü gösterebiliriz. Benzer özelliklerinin yanı sıra bazı yerlerde 723^den daha iyi sonuçları bir miktar daha pahalıca bir fiyat karşılığında elde edebiliriz. Bu arada şuna da dikkat edin ki 550 için gerekli referans gerilimi sadece 1.63 voltur.

Sabit Gerilim Regülatörleri

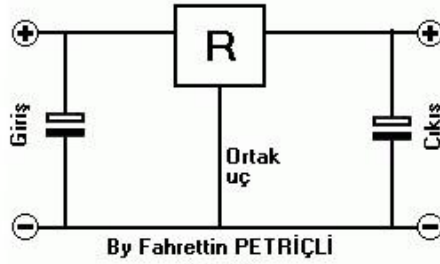
Entegre devreli sabit gerilim regülatörleri, dışarıdan bağlanan devre elemanları en alt düzeyde tutarak stabilize bir besleme sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Buna bağlı olarak frekans bastırması, akım sınırlaması ya da gerilim ayarı için bağlantılar bulunmamaktadır; çünkü bu işlevler yonga içinde zaten gerçekleşmektedir. Bundan dolayı gerekli bacak sayısı üçtür. Giriş, çıkış ve ortak uç (toprak).

Regülatörler 723'ün anlatımındaki ilkelere göre çalışırlar. Bunlar her zaman sabit bir biçimde akım sınırlamalı olarak tümleştirilmişlerdir. Daha yeni türlerde de ısı anahtarlayıcı kullanılmıştır. Bu anahtarlayıcı yonga sıcaklığı aşırı yükselirse (alışılmış olarak +165 C) çıkış transistörünü kesime sokar. En gelişmiş türlerde, çıkış katını güç kaybına karşı koruyan, "enin alan sınırlaması" diye adlandırılan bir nitelik vardır.

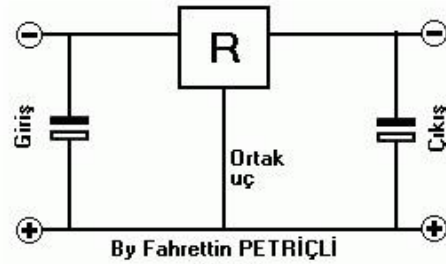
Devrelerin çıkış gerilimleri genellikle +5 volttan +24 volta ve -5 volttan -24 volta kadar değişirken, akımları 100 mAmperden 3 Ampere kadar değişmektedir.

Üç Bacaklı Regülatörlerin Kullanıldığı Temel Devreler

Üç bacaklı regülatörlerin kullanımı, bunların yapıları gibi yalındır.



Şekil 1

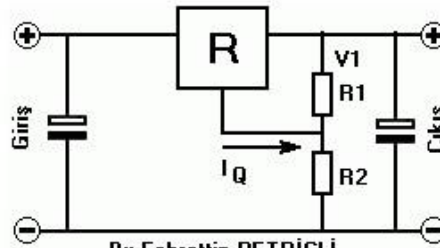


Şekil 2

Şekil 1'de pozitif gerilim regülatörü ve şekil 2'de negatif gerilim regülatörü için kullanılan iki devre gösterilmiştir. Eklenen parçalar ise, yalnızca bir transformator, sigorta, tam dalga doğrultucu köprü diyot ve süzgeç kondansatörüdür. Çıkıştaki dalgalanmayı önlemek için kullanılan tantal kondansatörü de katabiliriz.

Çıkış Gerilimi için Çeşitli Devreler

Her ne kadar regülatörlerin çıkış gerilimleri bir çok uygulama için uygun ise de, istenen gerilim değerlerinin standart sınırlar dışında kaldığı durumlar da ortaya çıkmaktadır. Bir çok durumda çıkış gerilimi düşük bir regülatör kullanılabilir ve gerilim, ortak noktayı topraktan daha yüksek bir gerilime çıkartarak artırılabilir.



Şekil 3

Bu durumda toplam çıkış gerilimi, normal çıkış gerilimi (çıkış ile ortak nokta arasındaki gerilim) ile ofset geriliminin toplamına eşit olur. İstenen etki, regülatör çıkışı ile toprak arasına bir gerilim bölücü bağlayarak elde edilir. Entegrenin ortak bacağı dirençlerin arasına bağlanır. Entegre devrenin çıkışı boş bırakıldığında ortak bacağından dışarı çıkan sukunet akımı gözlenir. Bu R2 üzerinden akmaktadır. Buna ek olarak çıkıştan R1 yolu üzerinden ikinci bir akım R2 üzerinden akan akıma katılır. Entegre devrenin sukunet akımı bilindiğinde, gereken çıkış gerilimi için R1 ile R2'nin değerlerini hesaplamak oldukça yalınlaşır.

Toplam çıkış gerilimi $V_0 = V_1 + V_2$ 'dir.

V_1 , entegre devrenin nominal çıkış gerilimi; V_2 ise R2 üzerindeki gerilim düşümüdür.

$V_2 = (I_q + I_1) R_2$ 'dir.

I_q sukunet akımı, I_1 ise R1'den akan akımdır.

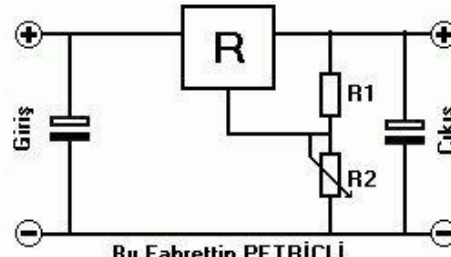
Bu iki denklem yerine konursa denklem;

$$V_o = V_1 + \left(I_q + \frac{V_1}{R_1} \right) R_2$$

$$= V_1 \left(1 + \frac{R_2}{R_1} \right) + I_q R_2$$

şeklini alır.

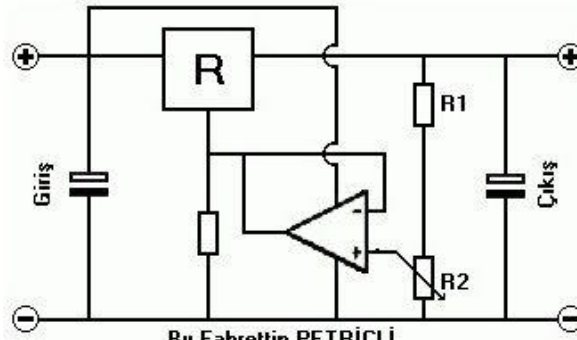
Bu yöntemin sakıncası, entegre devrenin sukunet akımının bilinme zorunluluğudur ve bu akımın değeri aynı entegre devre için değişik değerler arasında oynayabilir. Mesela; TBA 625A'nın sukunet akımı 5 mA ile 16 mA arasında değişir. Bu zorluğu yenmek için iki yaklaşım vardır. Birincisi, ortak bacağa seri olarak bir miliampermetre bağlayıp sukunet akımını ölçmek ve bundan sonra R1 ve R2'nin değerini hesaplamaktır. İkincisi ise R1 ile R2'nin değerleri sukunet akımının tipik bir değeri için hesaplanır. Sonra Şekil 4'de gösterildiği gibi bir potan- siyometre bağlanır.



Şekil 4

Her iki yöntemin sakıncası, elbette ki sabit gerilim regülatörünün bilinen temel yararının, bazı ayarlar yapıldığında ortadan kalkmasıdır. En iyi sonuç için R1'in değeri, üzerinden entegre devrenin sukunet akımına eşit bir akım akacak biçimde seçilmelidir.

Entegre devrenin sukunet akımı değerinin bilinmesine gerek duyulmayan bir diğer yöntem Şekil 5'te gösterilmiştir.

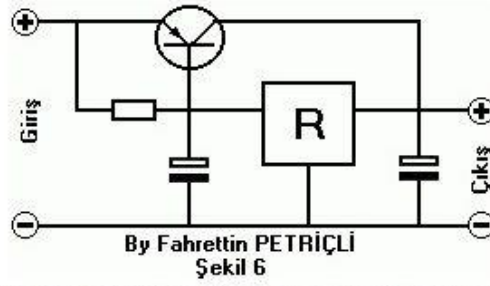


Şekil 5

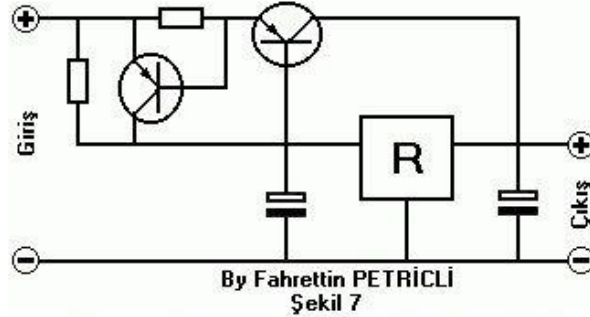
Burada bir işlemsel kuvvetlendirici, gerilim izleyici olarak kullanılmıştır. Doğaldır ki gerilim izleyicinin çıkışındaki gerilim girişindeki gerilime eşit olacaktır.

Çıkış Akımının Artırılması

Sabit gerilim regülatörlerinin çıkış akımı, dışından bağlanan bir güç transistörü ile artırılabilir. Buna karşın, çalışma ilkesi, genel regülatör türlerinde kullanılanlardan daha değişiktir. Şekil 6'da bunun nasıl gerçekleştirildiği bir örnek ile gösterilmiştir.



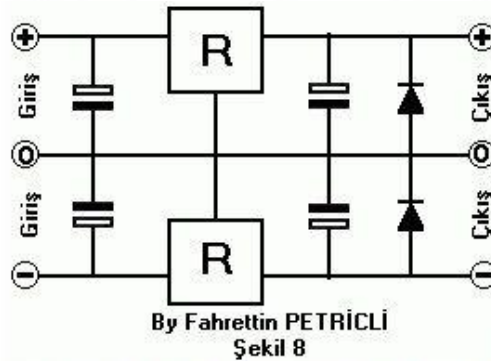
Düşük çıkış akımlarında, toplam çıkışakımı 3 Ohm'luk direnç üzerinden ve Entegre devre regülatörden akar (sukunet akımı gözardı edilmiştir). Akım değeri 200 mA'e eriştiğinde direnç üzerindeki gerilim düşümü 0,6 Volt olur. Bu durumda dışarıdan bağlanan güç transistörü iletime geçerek akımın bir bölümünü üzerine alır. Şekil 6' daki güç transistörünün bir akım sınırlama özelliği yoktur. Bu yüzden çıkıştaki bir kısa devre transistörü yakacaktır. Akım sınırlama Şekil 7' de gösterildiği gibi yakın bir transistör ve akımı algılayıcı direnc kullanılarak gerçekleştirilebilir.



10 Amperlik bir çıkış akımı için RS yaklaşık 0,06 ohm değerinde seçilebilir. Bu alan değerinde 0,6 voltluk gerilim RS üzerinde düşecektir. Bu T1'i iletime sokacak, T2'nin beyzini kısa devre ederek çıkış akımını sınırlayacaktır.

Çift Kutuplu Gerilim Regülatörleri

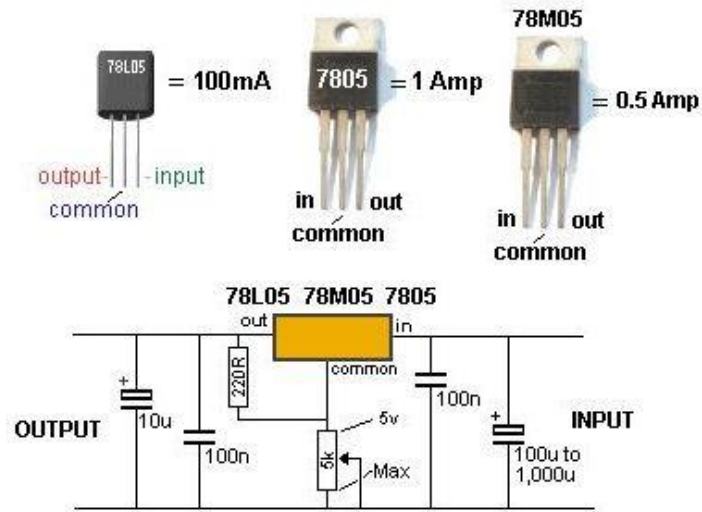
İşlemsel kuvvetlendiriciler gibi devreler için artı ve eksi besleme gerilimi üreten çift kutuplu gerilim regülatörleri, Şekil 8' de gösterildiği gibi artı ve eksi sabit gerilim regülatörleri kullanılarak yapılabilir.



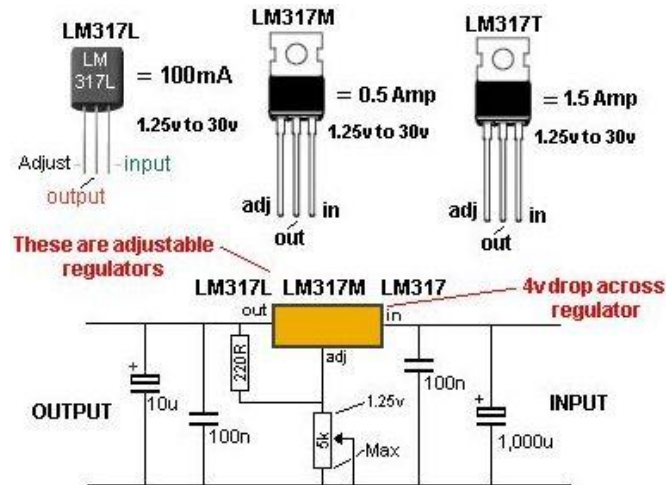
Bu işlemsel kuvvetlendiriciler için çift besleme gerilimi sağlayan kullanışlı bir devredir. Hatta artı ve eksi gerilim değerleri farklı bile olabilir.

Artı ve eksi gerilimleri işlemsel kuvvetlendirici gibi devreleri beslerken, çıkışa paralel iki koruma diyodu bağlanmalıdır. Bu durumda artı çıkış hiç bir biçimde 0,6 volttan daha aşağı düşmeyecek, eksi çıkış 0,6 volttan daha yukarı çıkmayacaktır. Böylece regülatörlerin ve çıkış kondansatörlerinin, ters gerilimlerin ortaya çıkmasında, zarar görmesi engellenmiş olacaktır.

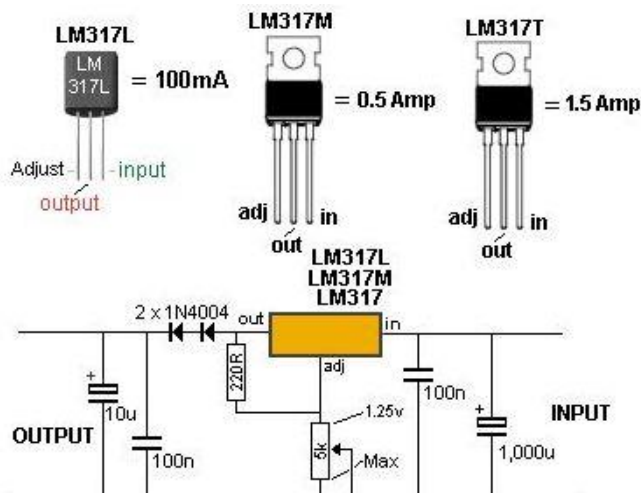
AKIM AYARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI



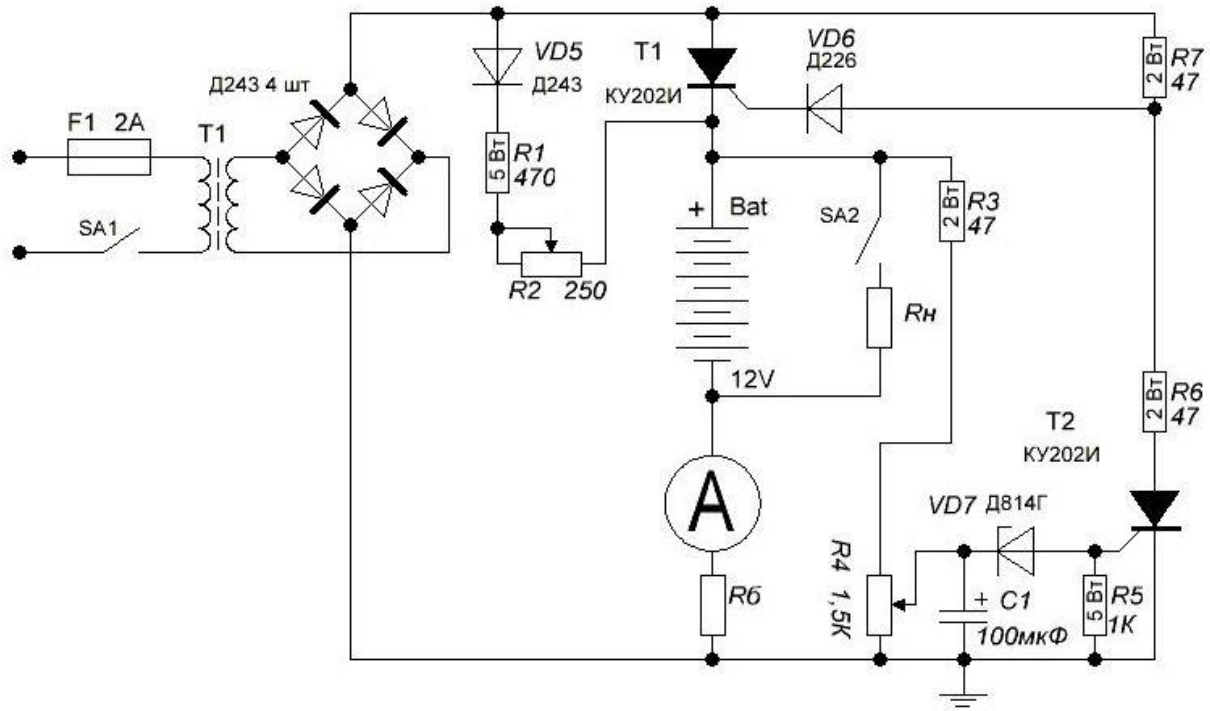
AKIM AYARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI



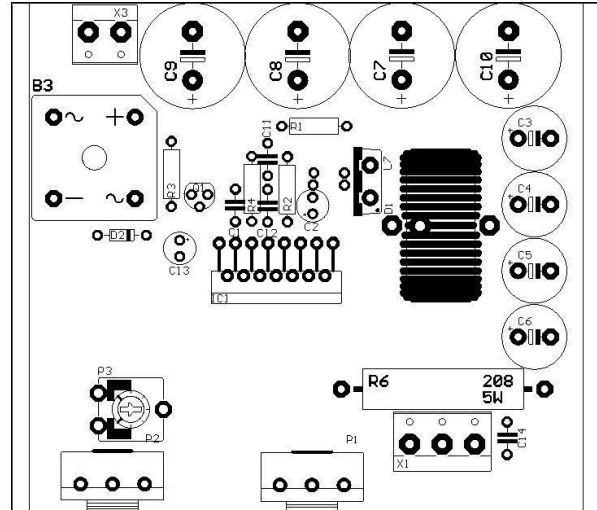
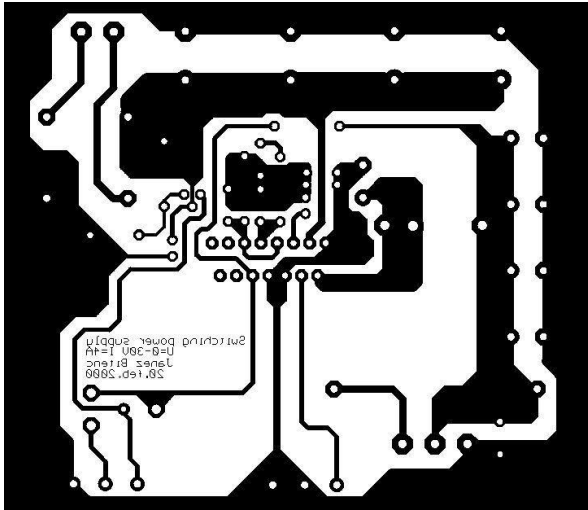
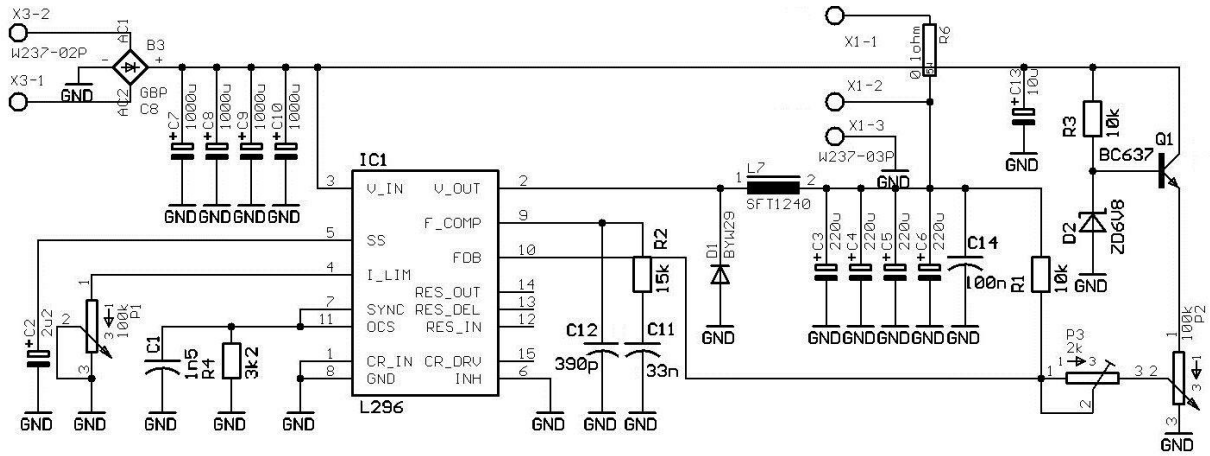
AKIM AYARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI



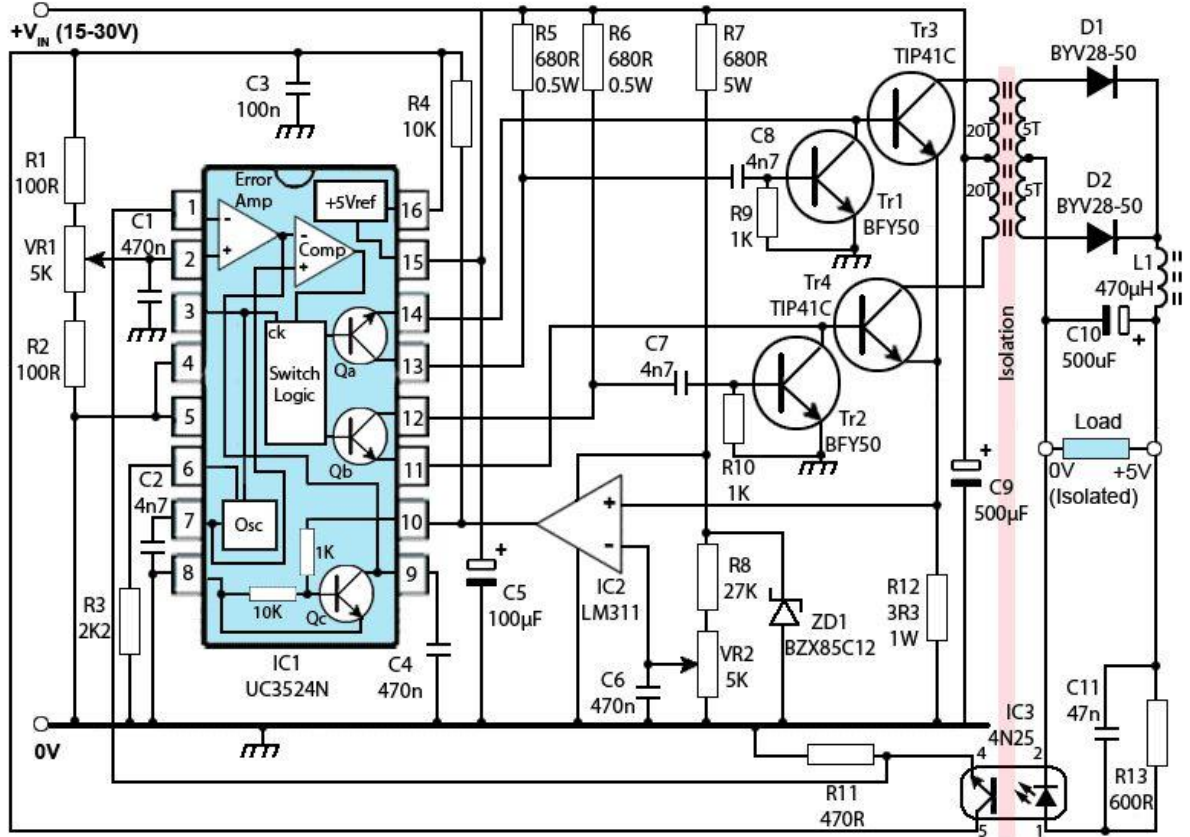
ACİL DURUM LAMBASI



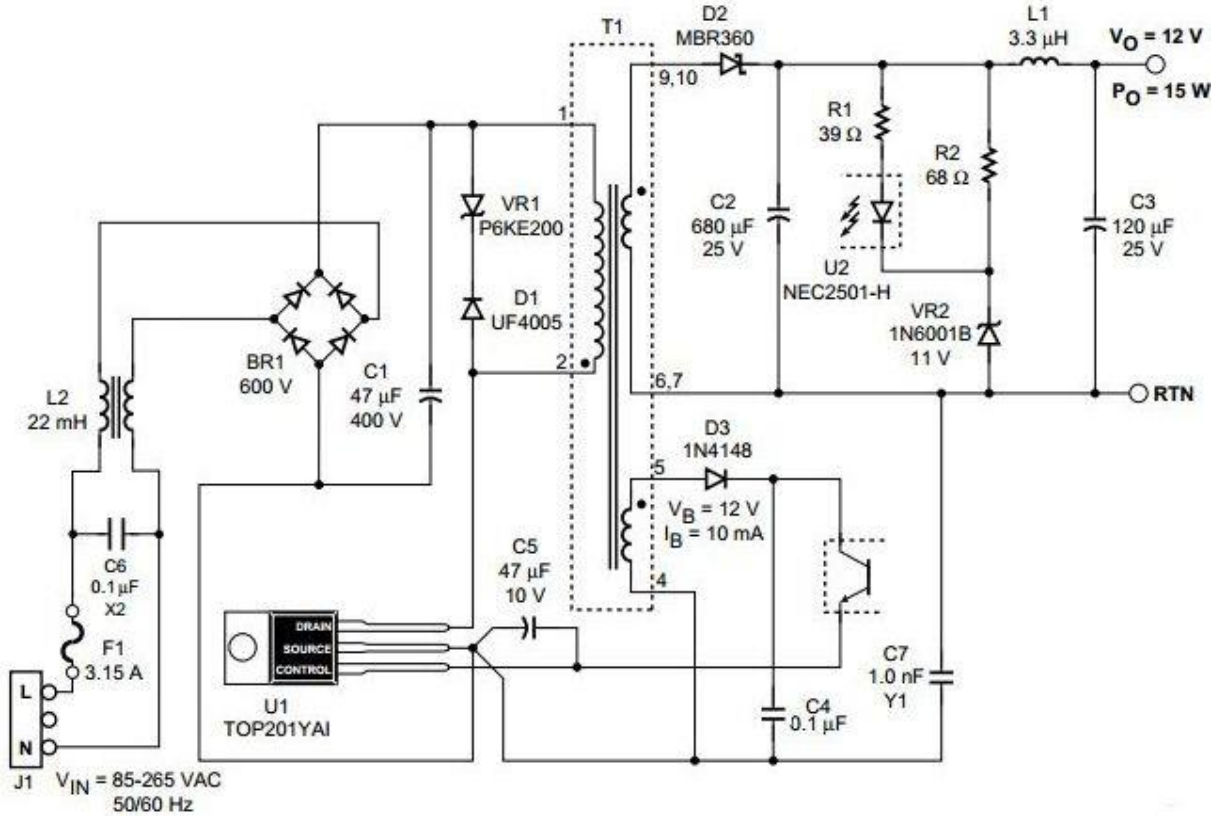
1 A ANAHTARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI



5 V 1 A ANAHTARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI

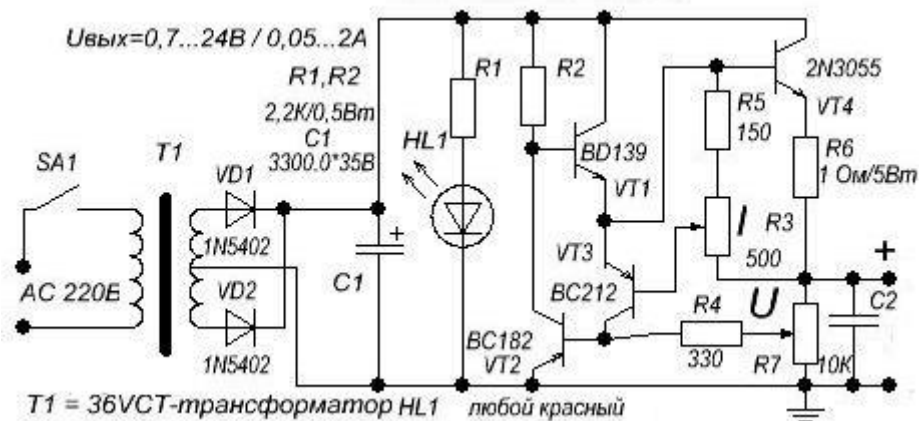


12 V 15 W ANAHTARLAMALI GÜÇ KAYNAĞI

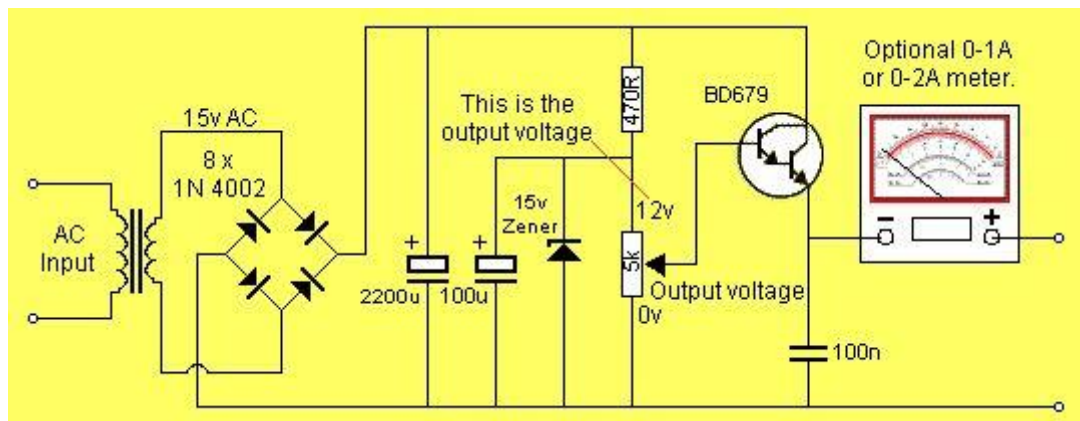


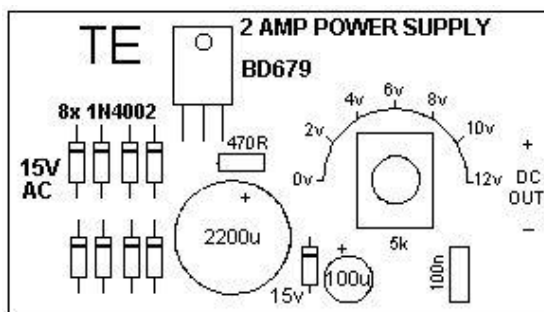
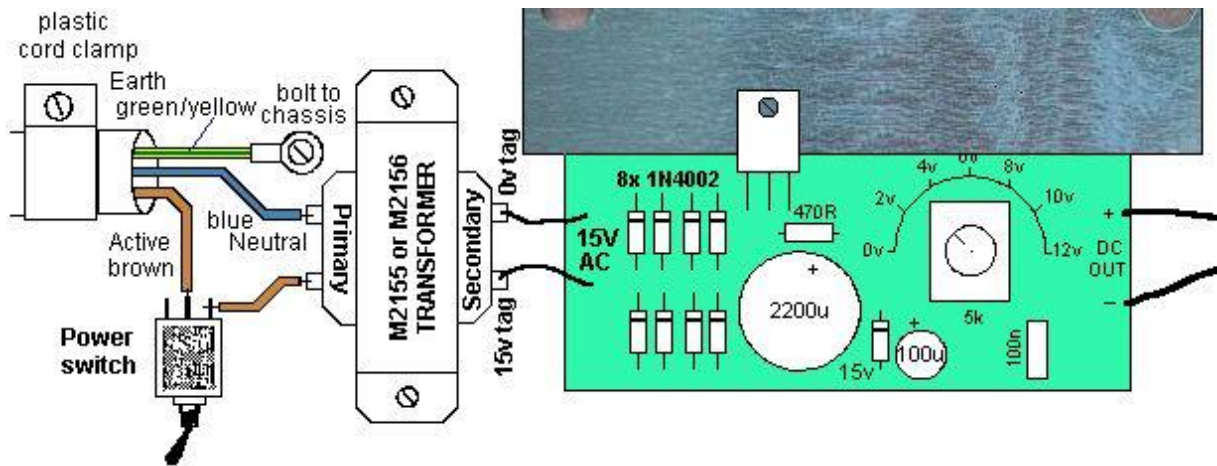
Transformer Parameters	
Core Material	EF25 NC-2H or equivalent, gapped for ALG of 141 nH/t ²
Bobbin	EF25, 10 pin, Horizontal
Winding Details	Primary: 41T × 1, 0.32 mm, tape Bias: 15T × 2, 0.32 mm, 3 layers, tape 12 V: 12T × 3, 0.40 mm (TIW), 3 layers tape Primary: 41T × 1, 0.32 mm, 2 layers tape
Winding Order	Primary-1 (3-2), Bias(5-4), 12 V (7-6), Primary-2 (2-1)
Primary Inductance	1030 μH, ±10%
Primary Resonant Frequency	700 kHz (minimum)
Leakage Inductance	30 μH (maximum)

0.7 – 24 V 2 A GÜÇ KAYNAĞI



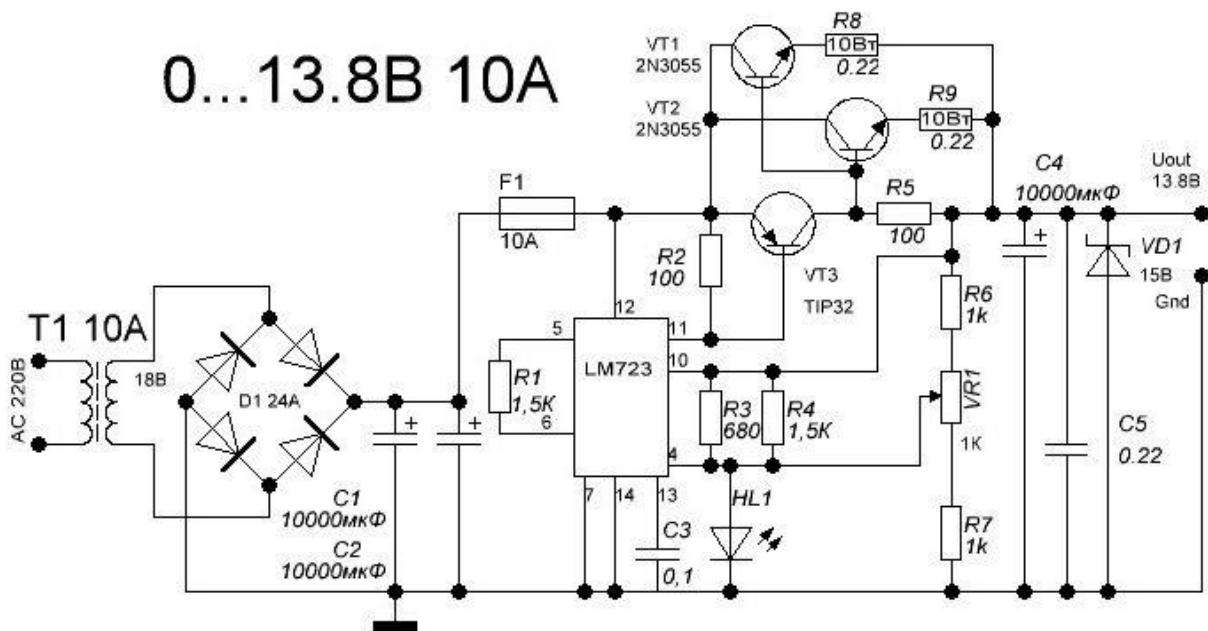
0 – 12 V 2 A GÜÇ KAYNAĞI



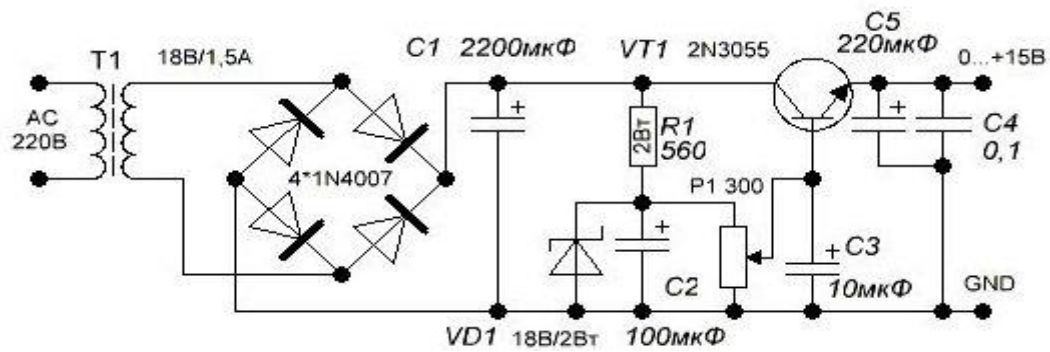


0 – 13.8 V 10 A GÜÇ KAYNAĞI

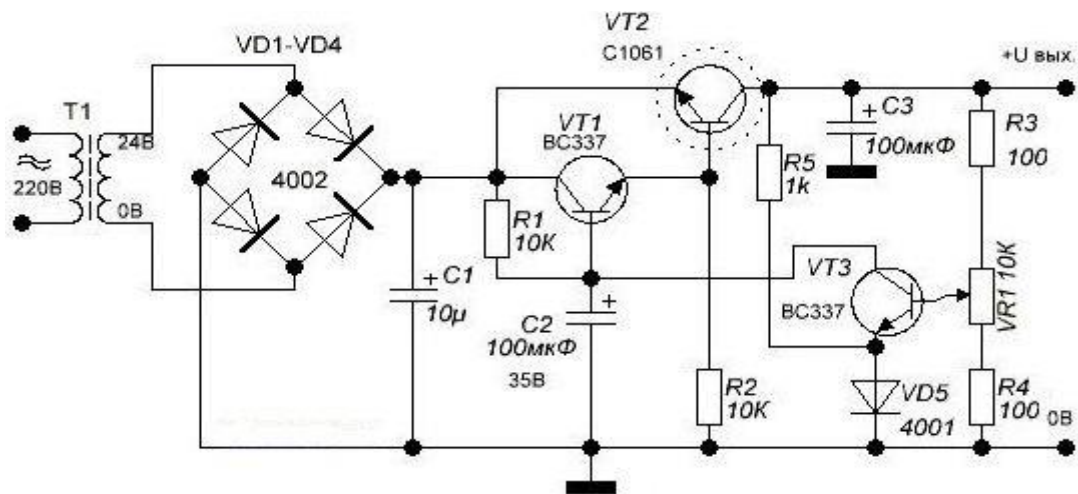
0...13.8B 10A



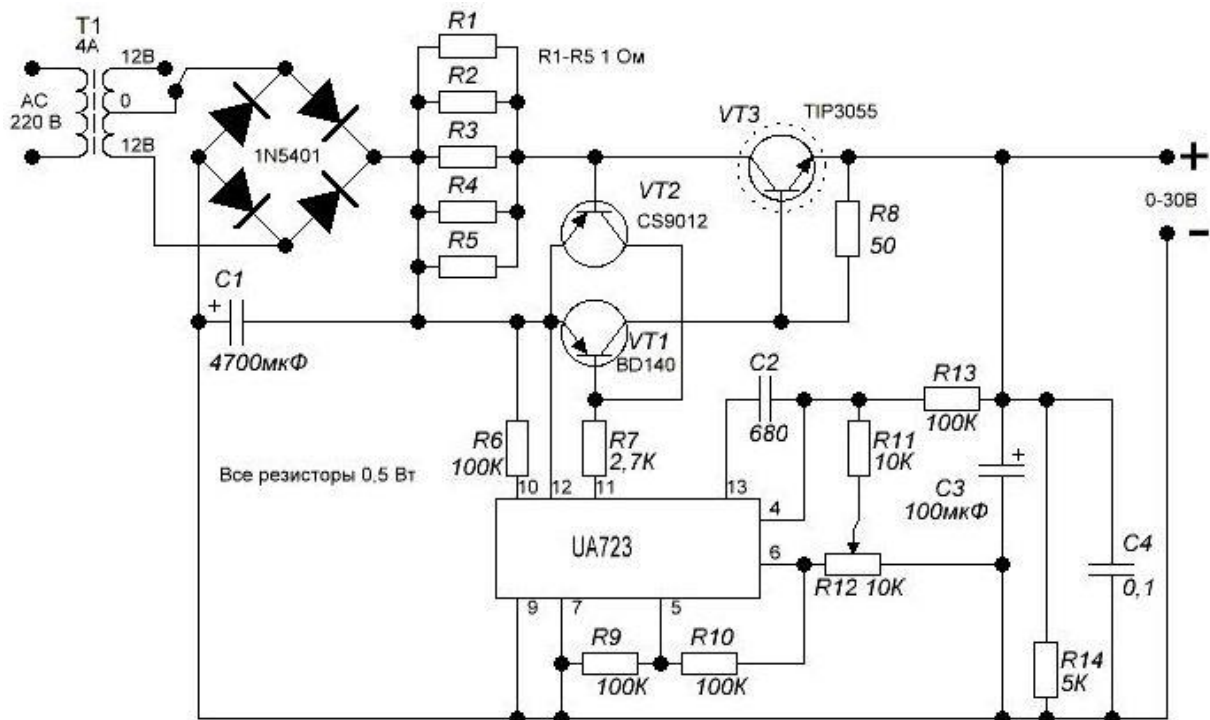
0 – 15 V ГҮҢ КАРНАЃИ



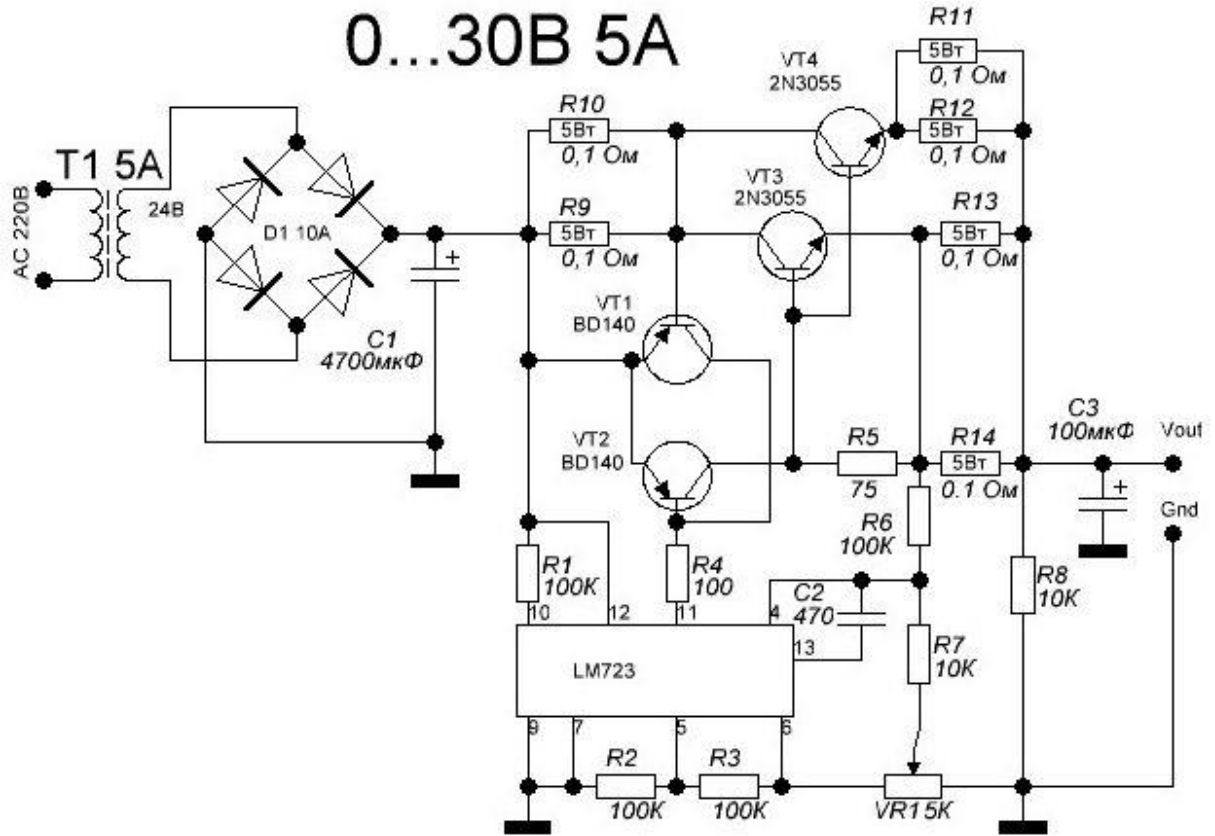
0 – 30 V ГҮҢ КАРНАЃИ



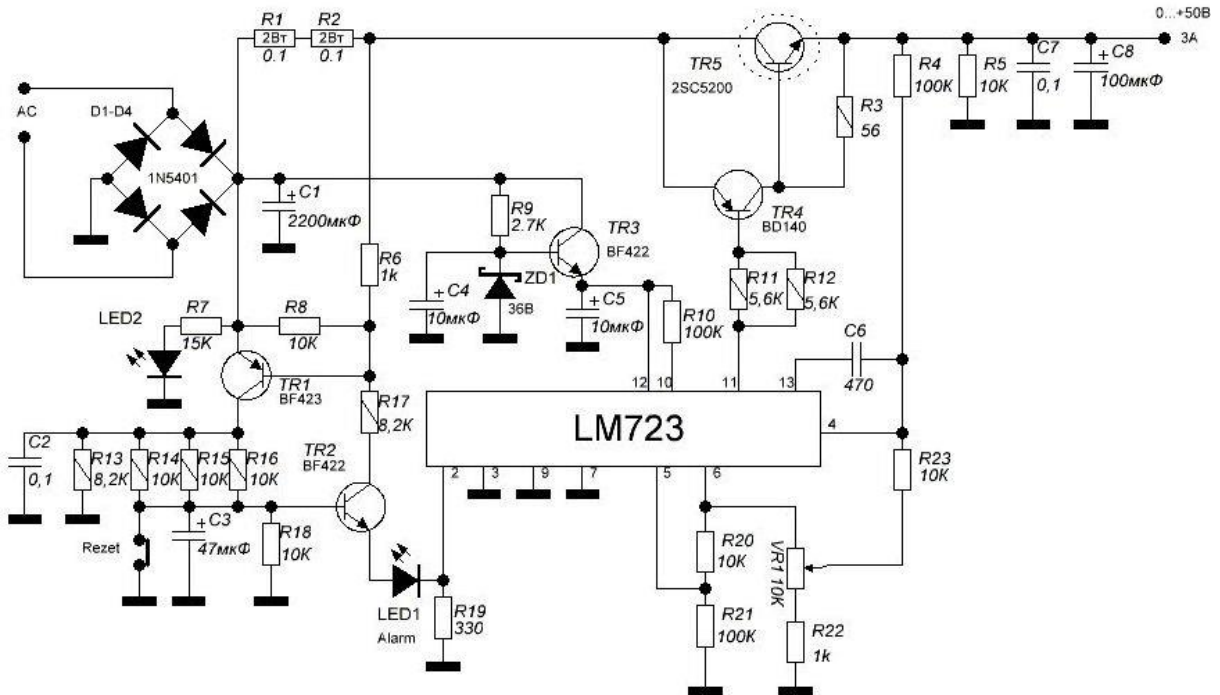
0 – 30 V 3 A ГҮҢ КАРНАЃИ



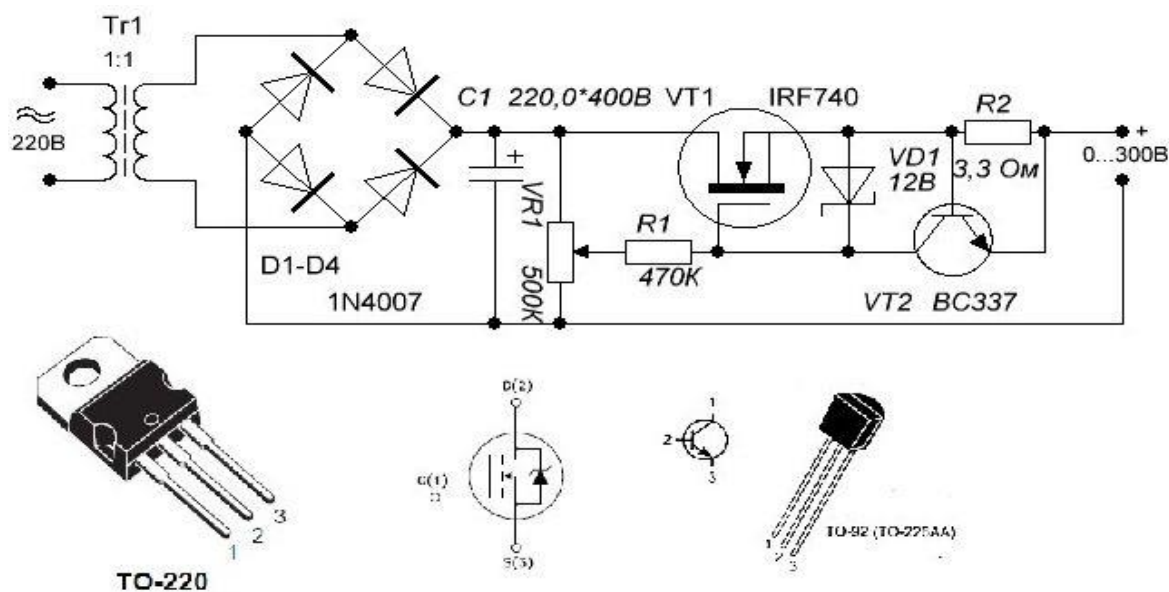
0 – 30 V 5 A GÜÇ KAYNAĞI



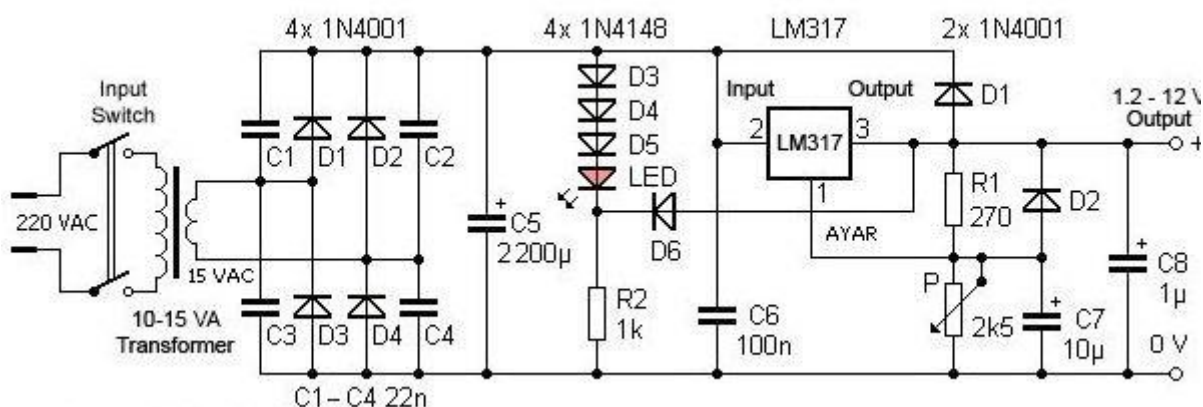
0 – 50 V 3 A GÜÇ KAYNAĞI



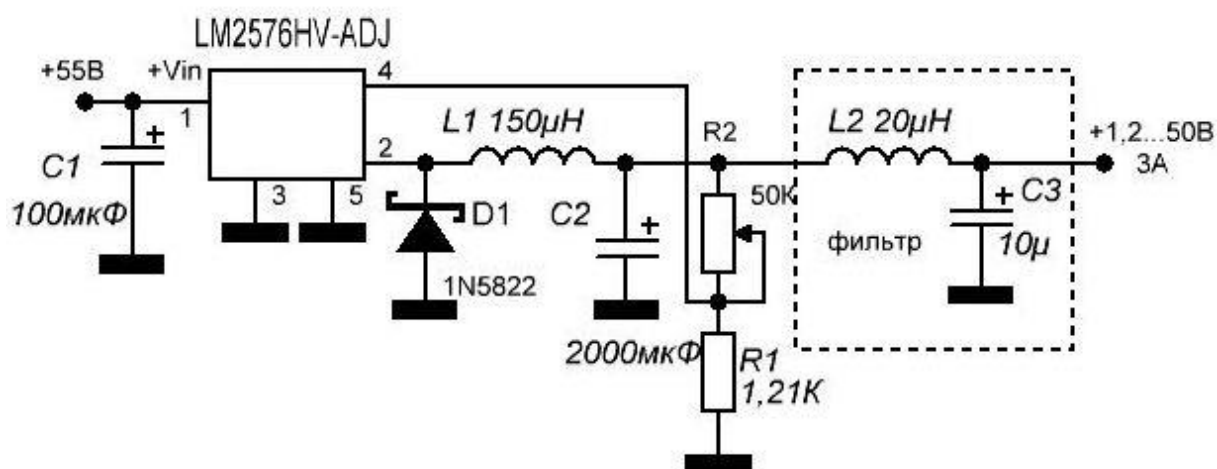
0 – 300 V 0.1 A GÜÇ KAYNAĞI



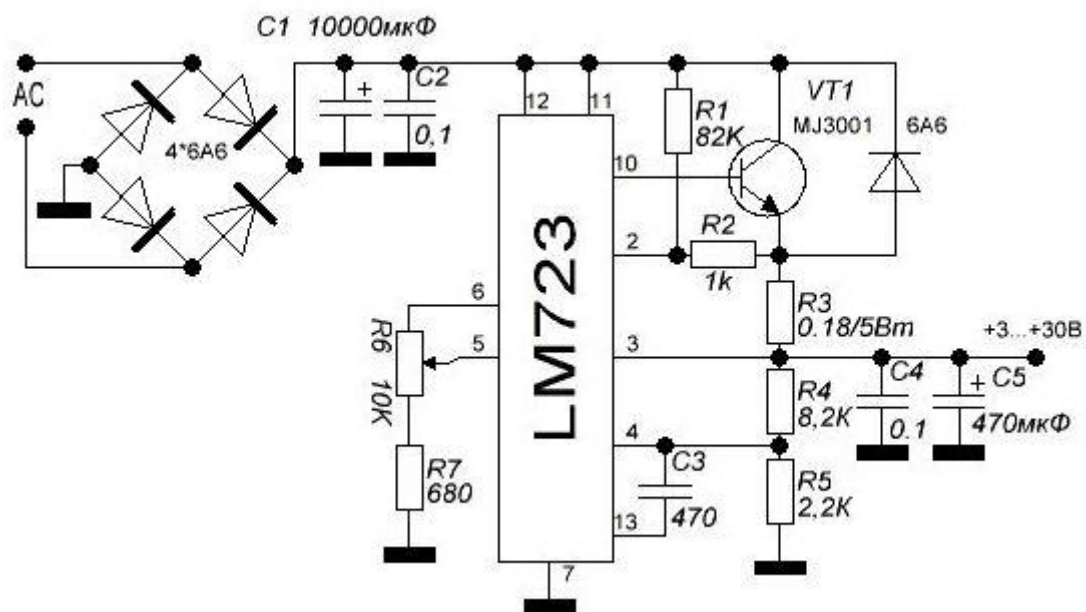
1.2 – 12 V 1 A GÜÇ KAYNAĞI



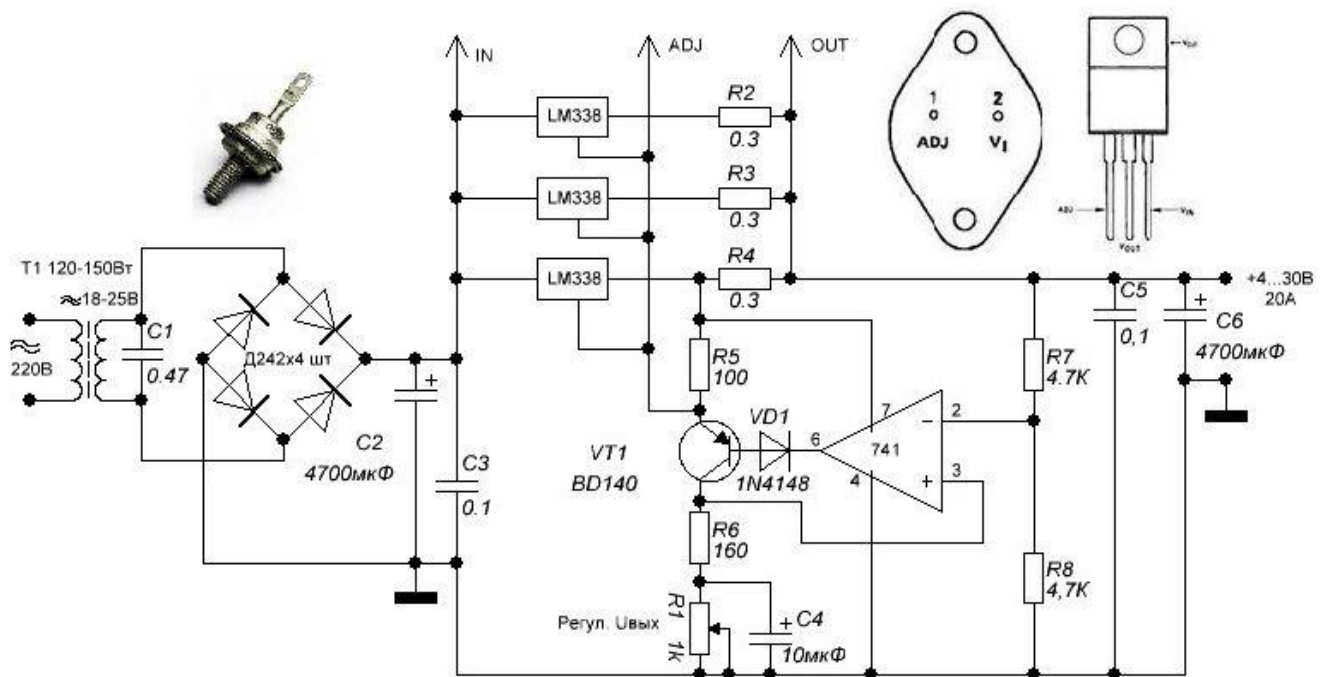
1.2 – 50 V 3 A GÜÇ KAYNAĞI



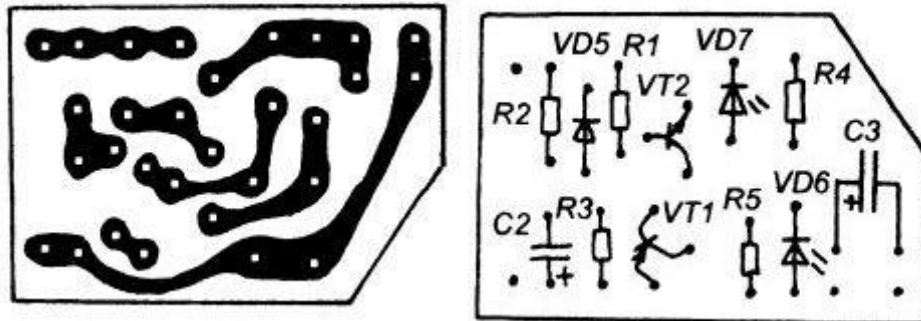
3 – 30 V GÜÇ KAYNAĞI



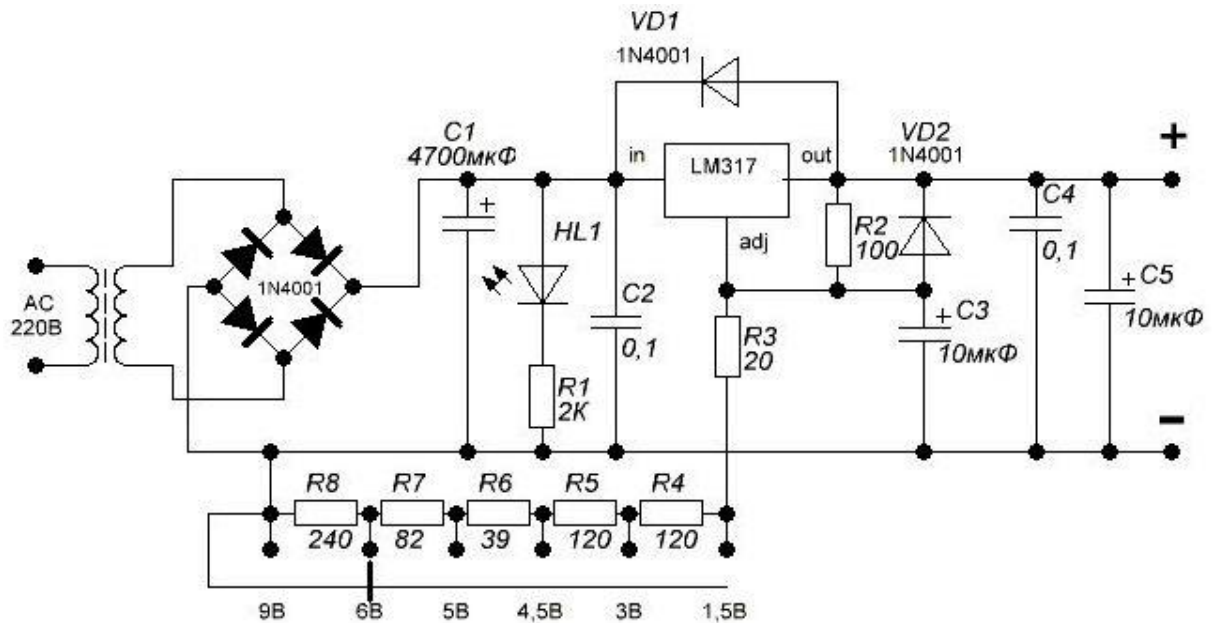
4 – 30 V 20 A GÜÇ KAYNAĞI



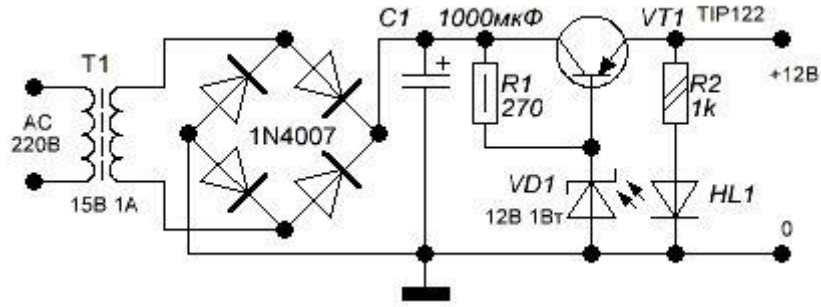
3 V 5 A GÜÇ KAYNAĞI



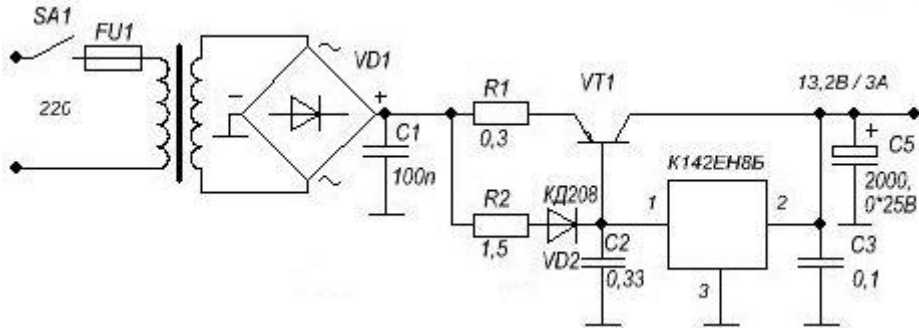
1.5 - 9 V KADEMELİ 1.5 A GÜÇ KAYNAĞI



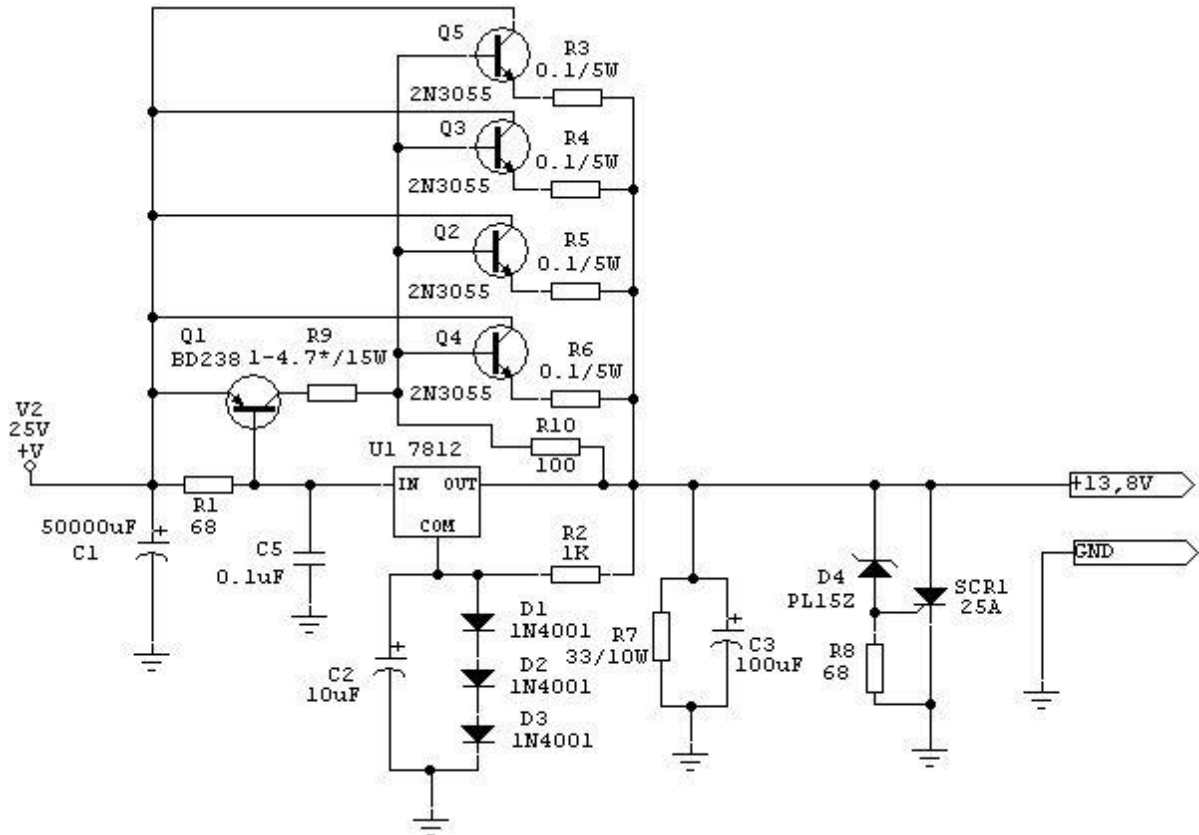
12 V 1 A GÜÇ KAYNAĞI



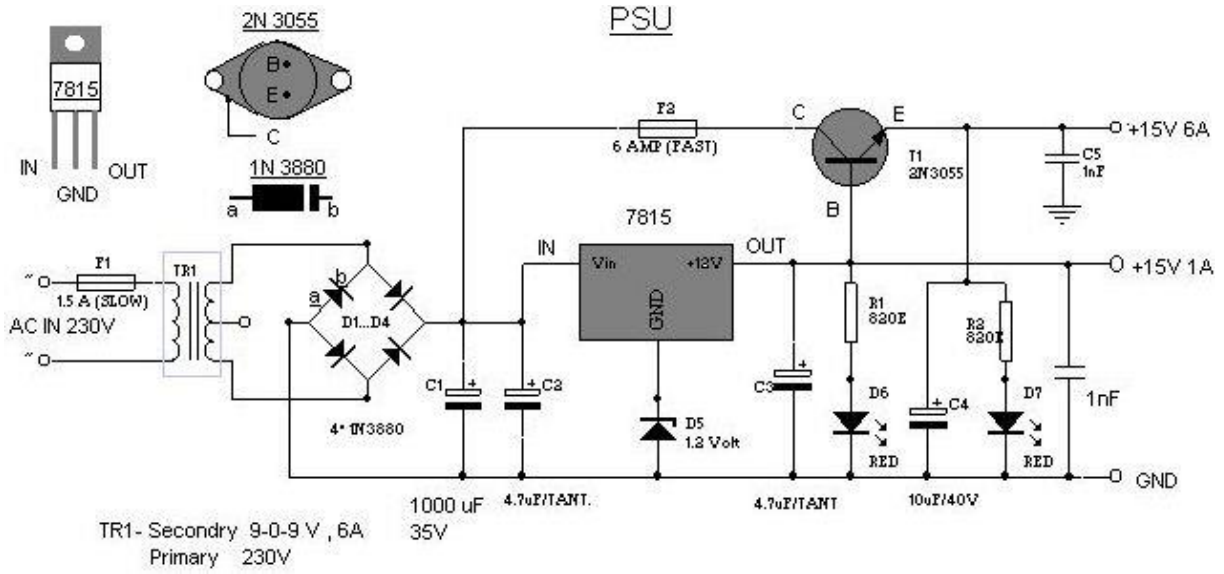
13.2 V 3 A GÜÇ KAYNAĞI



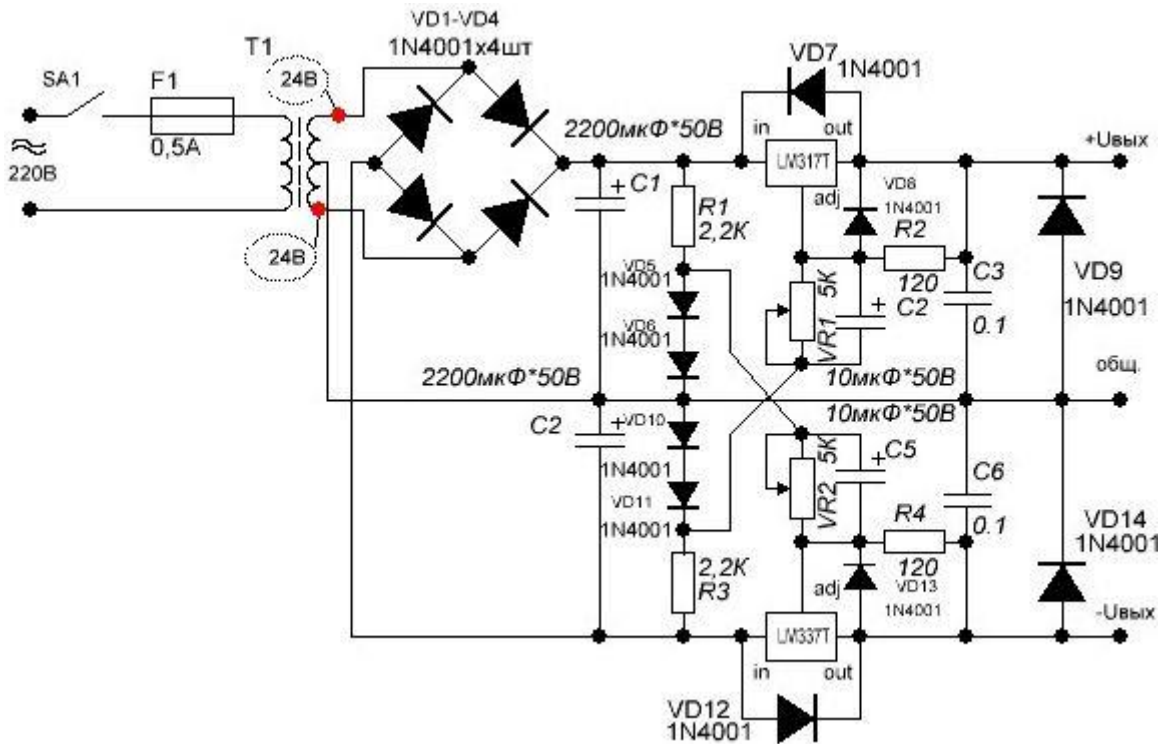
13.8 V 20 A GÜÇ KAYNAĞI



15 V 6 A GÜÇ KAYNAĞI



SİMETRİK 0-30 V 1.5 A GÜÇ KAYNAĞI



SİMETRİK 1.2-24 V 2 A GÜÇ KAYNAĞI

For fixed supply omit the following:

IC3, IC4, R1, R2, R3, R4, C9, C10, D3, D4

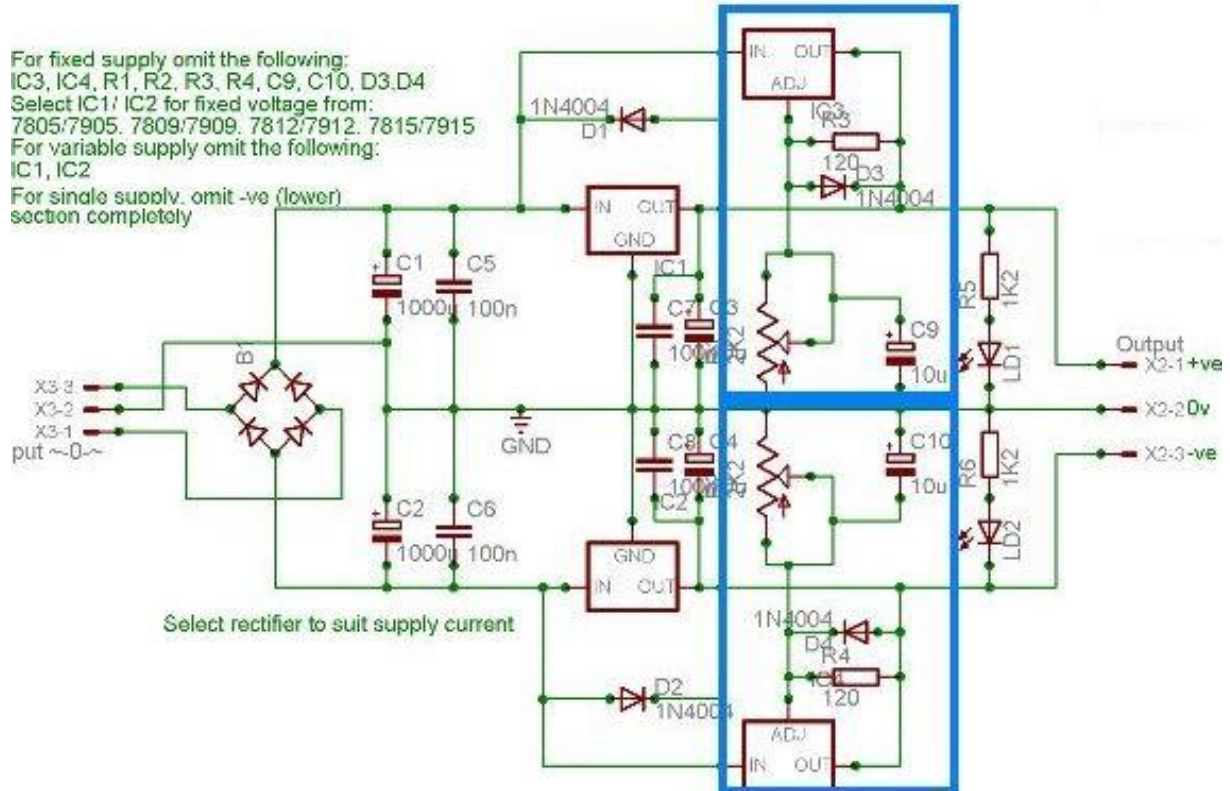
Select IC1/ IC2 for fixed voltage from:

7805/7905, 7809/7909, 7812/7912, 7815/7915

For variable supply omit the following:

IC1, IC2

For single supply, omit -ve (lower) section completely



For fixed supply omit the following:

IC3, IC4, R1, R2, R3, R4, C9, C10, D3, D4

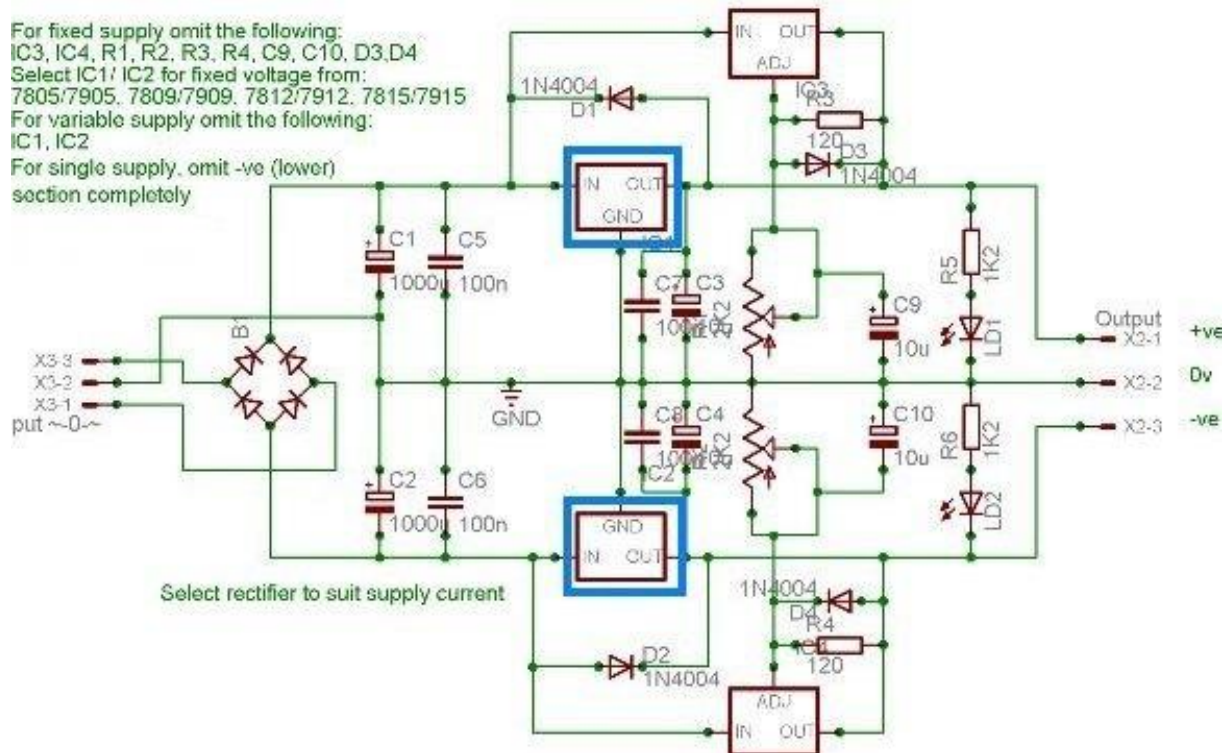
Select IC1/ IC2 for fixed voltage from:

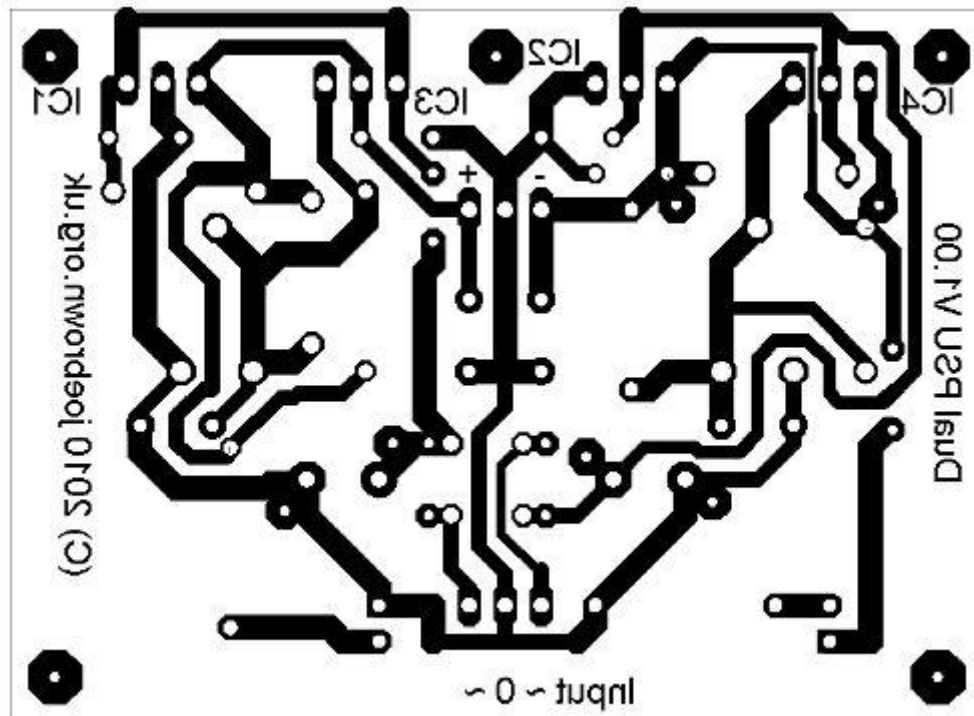
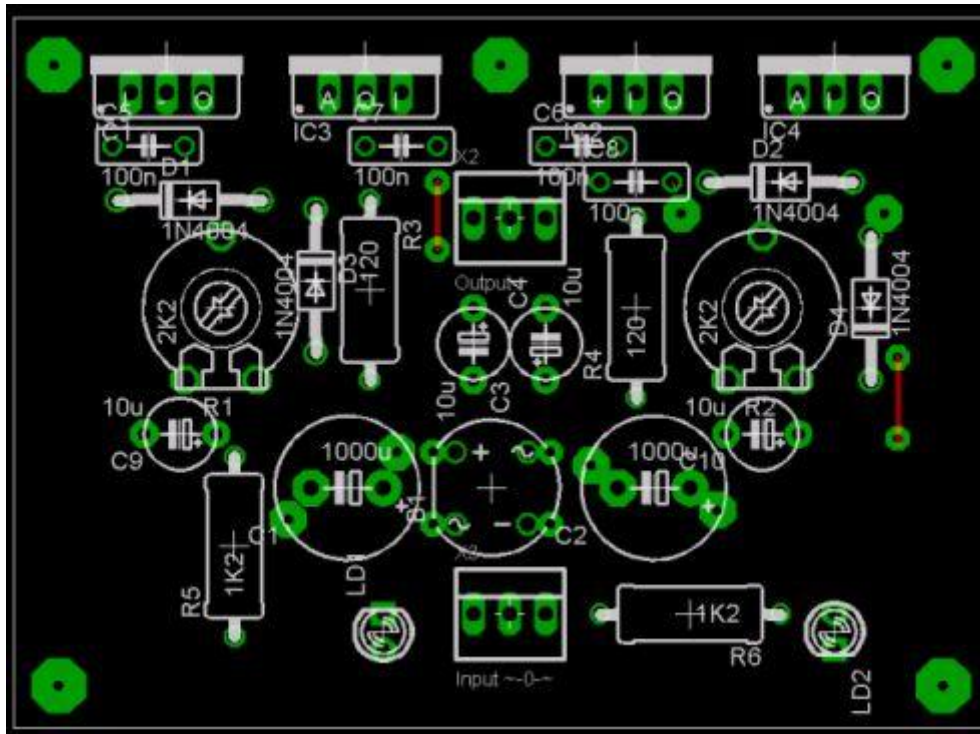
7805/7905, 7809/7909, 7812/7912, 7815/7915

For variable supply omit the following:

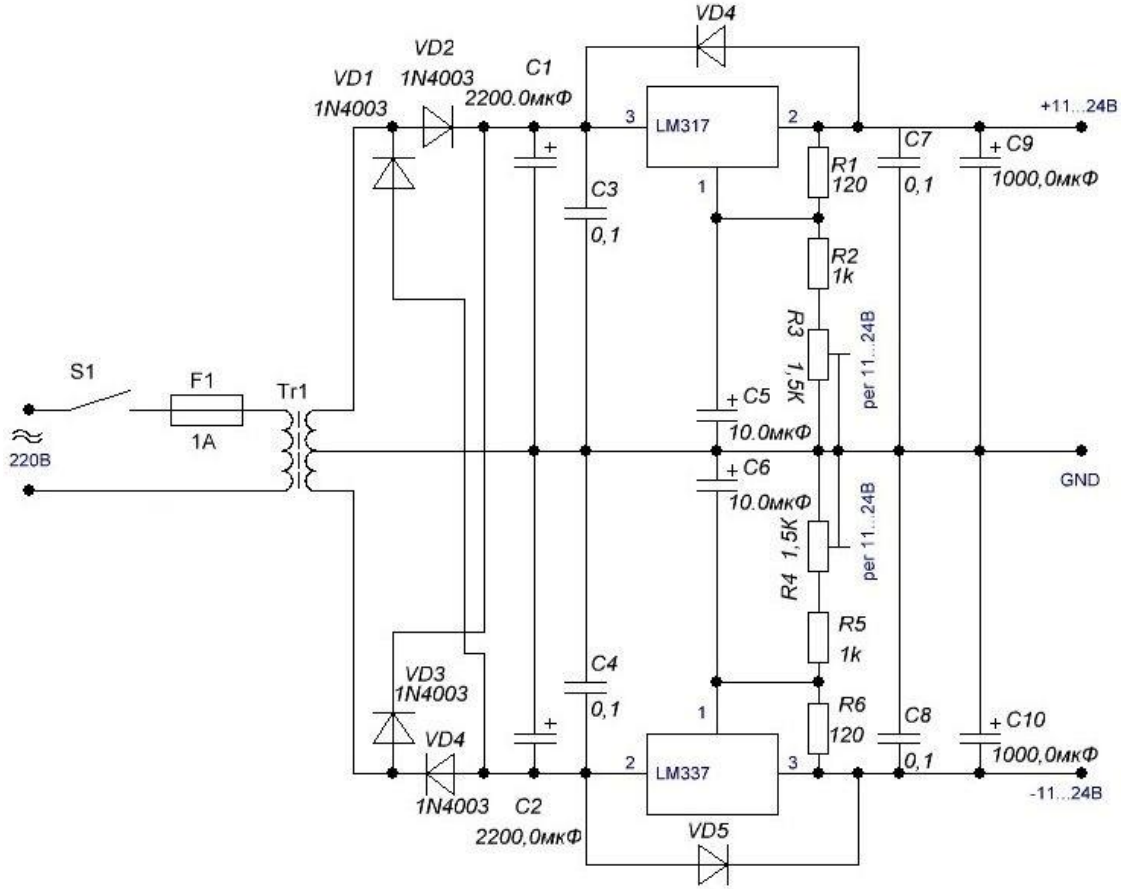
IC1, IC2

For single supply, omit -ve (lower) section completely

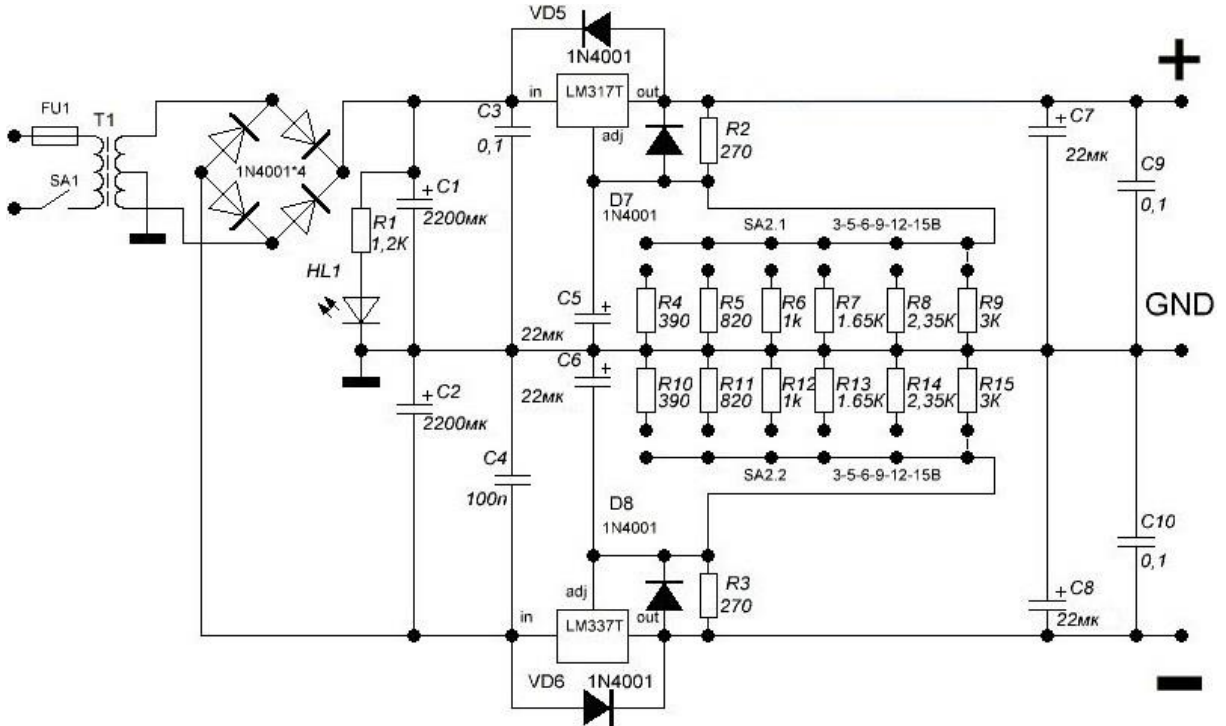




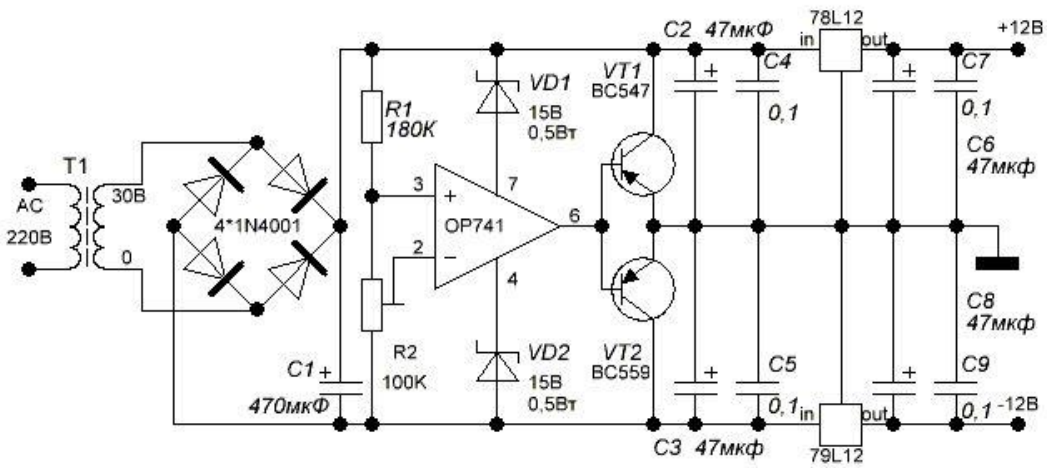
SİMETRİK 1-24 V 1.5 A GÜÇ KAYNAĞI



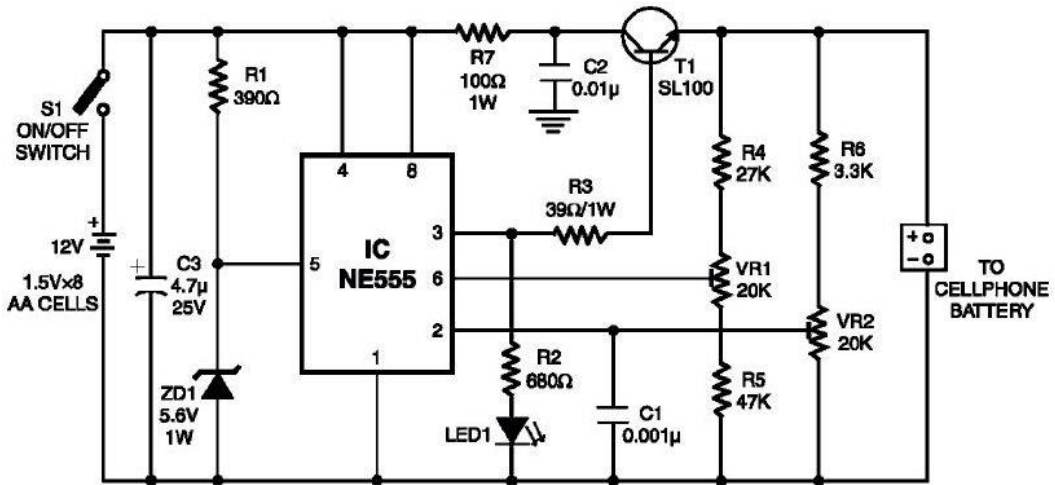
SİMETRİK 3-15 V KADEMELİ 2 A GÜÇ KAYNAĞI



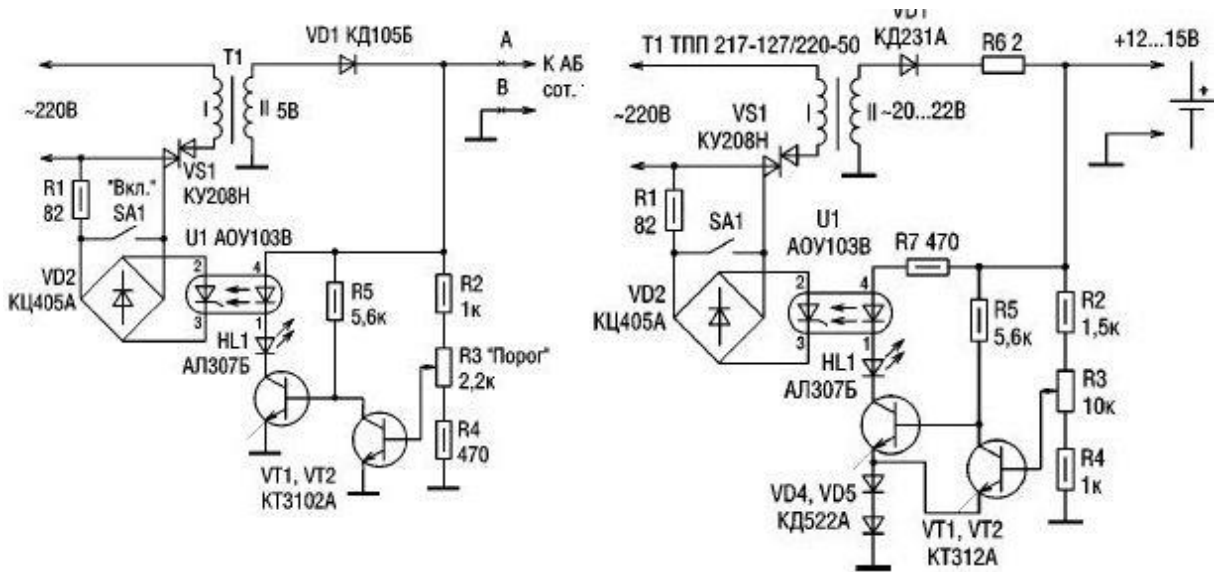
SİMETRİK 12-24 V 0.5 A GÜÇ KAYNAĞI



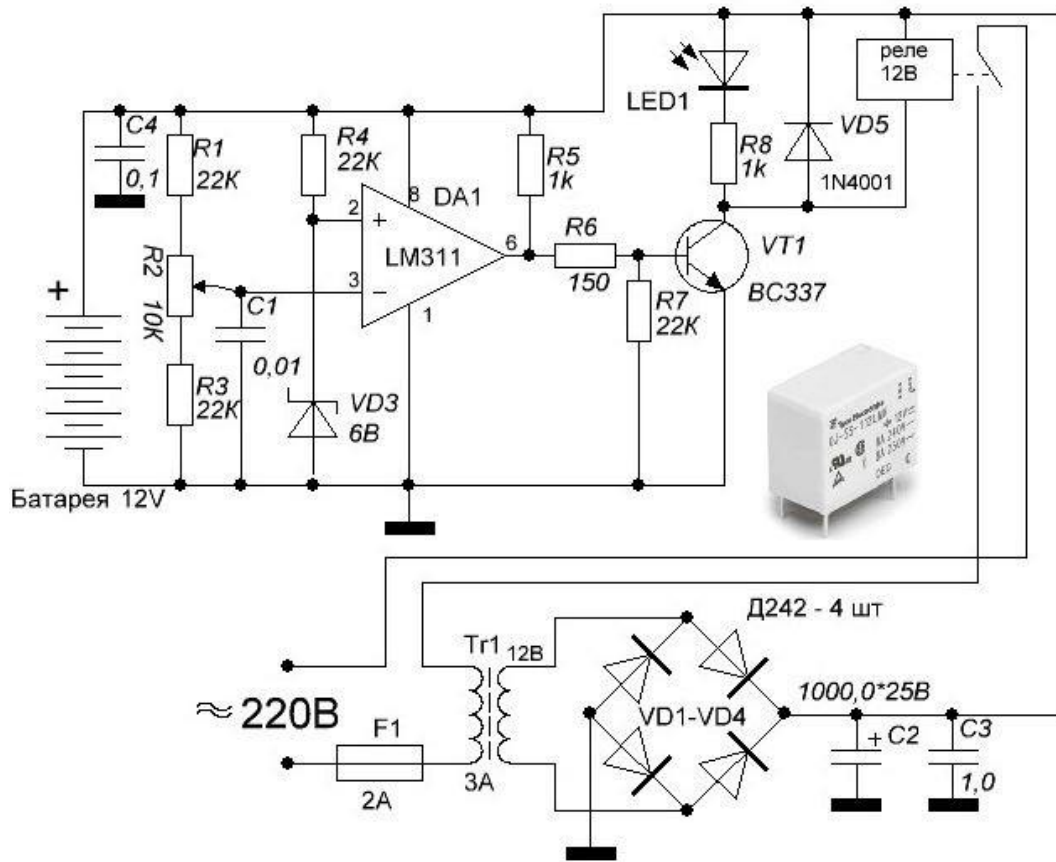
3.6 VOLT ŞARJ CİHAZI



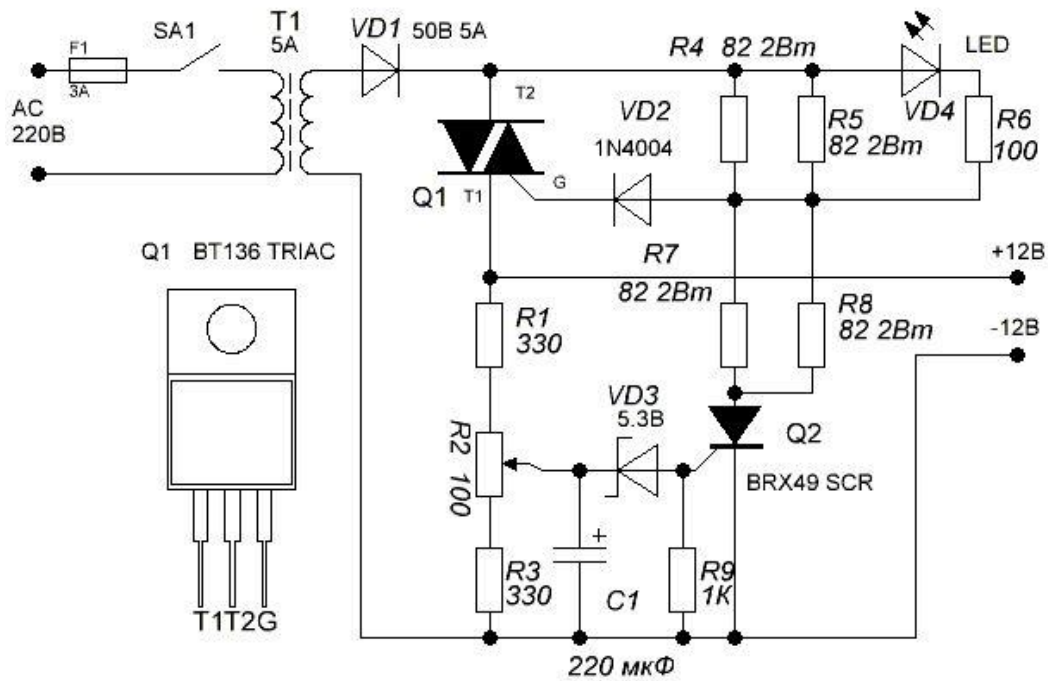
3.6 VOLT ŞARJ CİHAZI



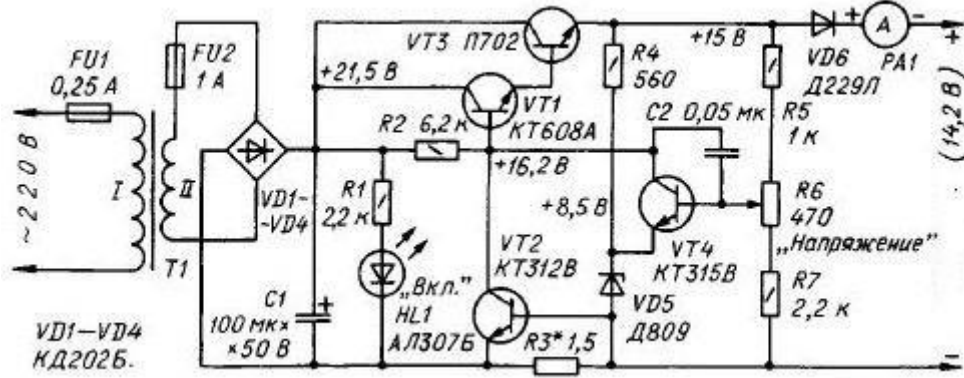
12 VOLT ŞARJ CİHAZI



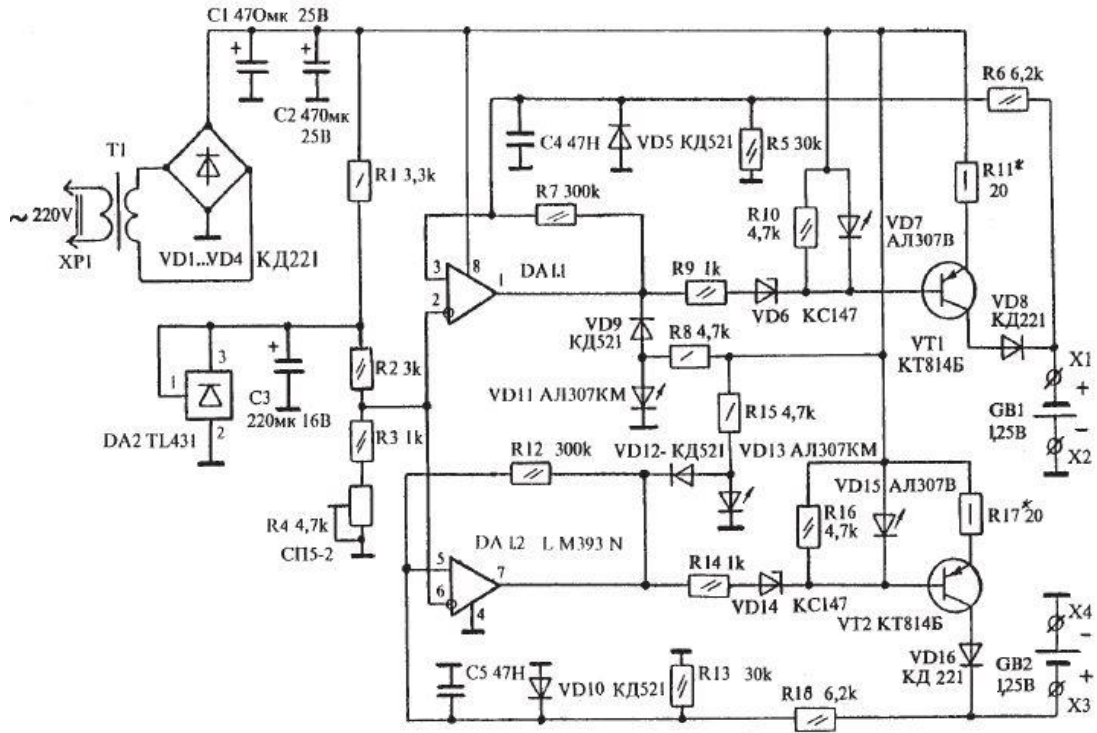
12 VOLT ŞARJ CİHAZI



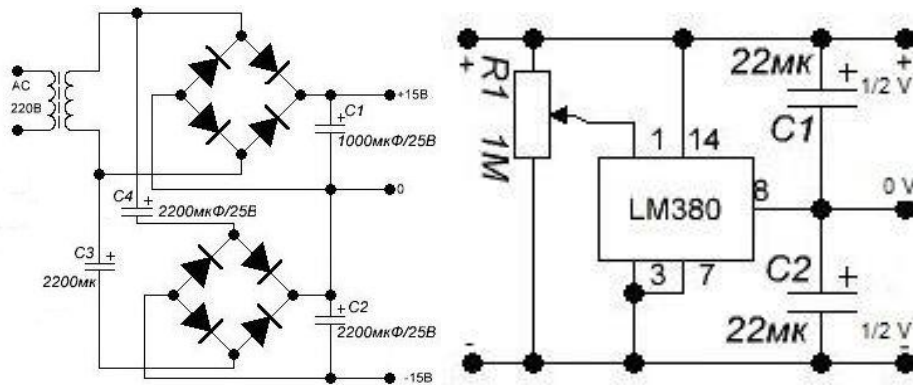
12 VOLT ŞARJ CİHAZI



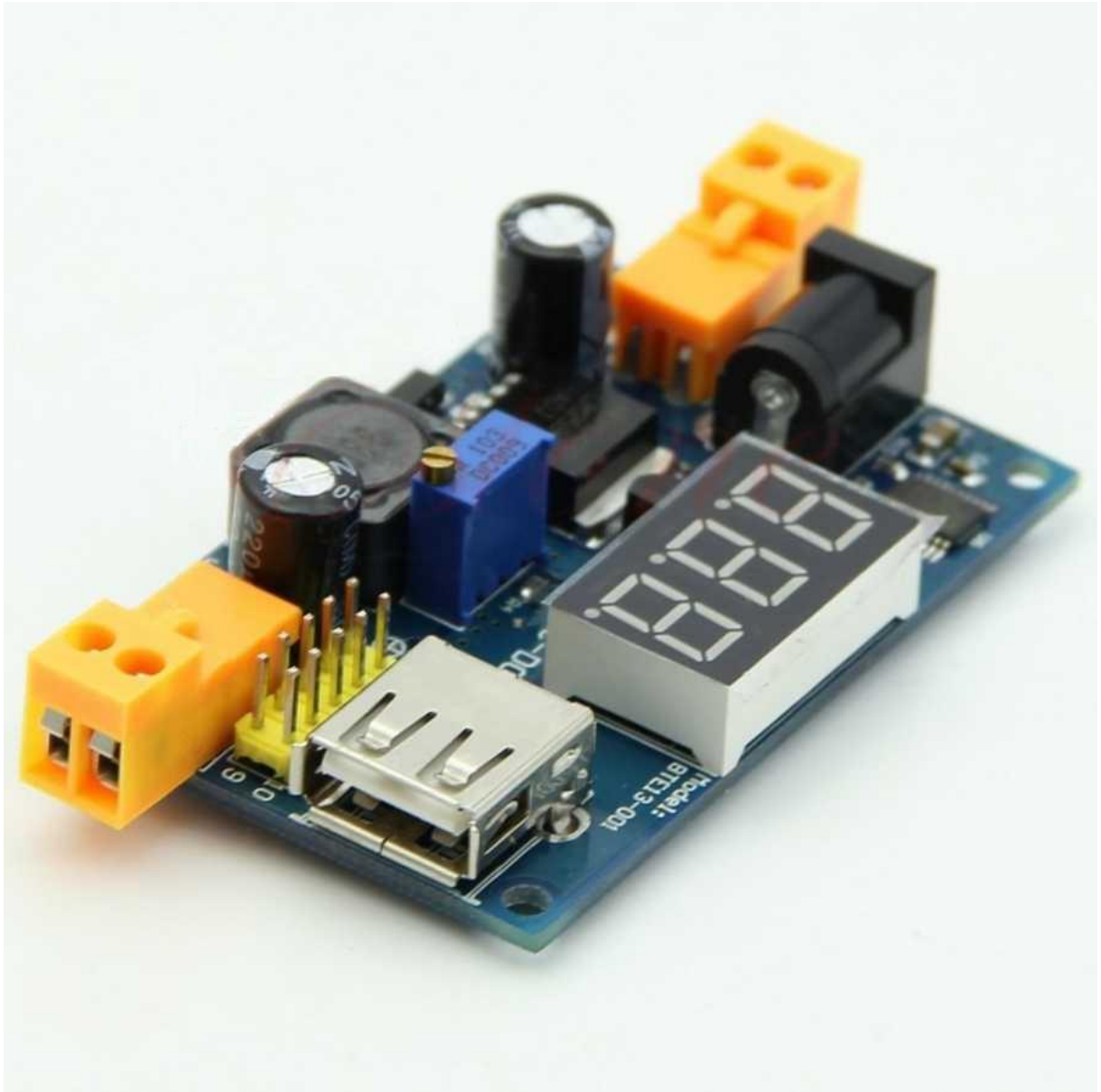
PİL İÇİN ŞARJ CİHAZI



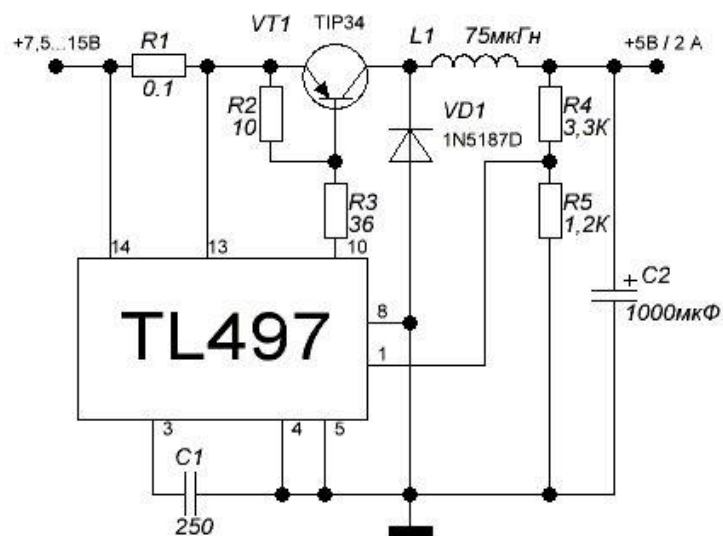
TEK TRAFODAN SİMETRİK VOLTAJ



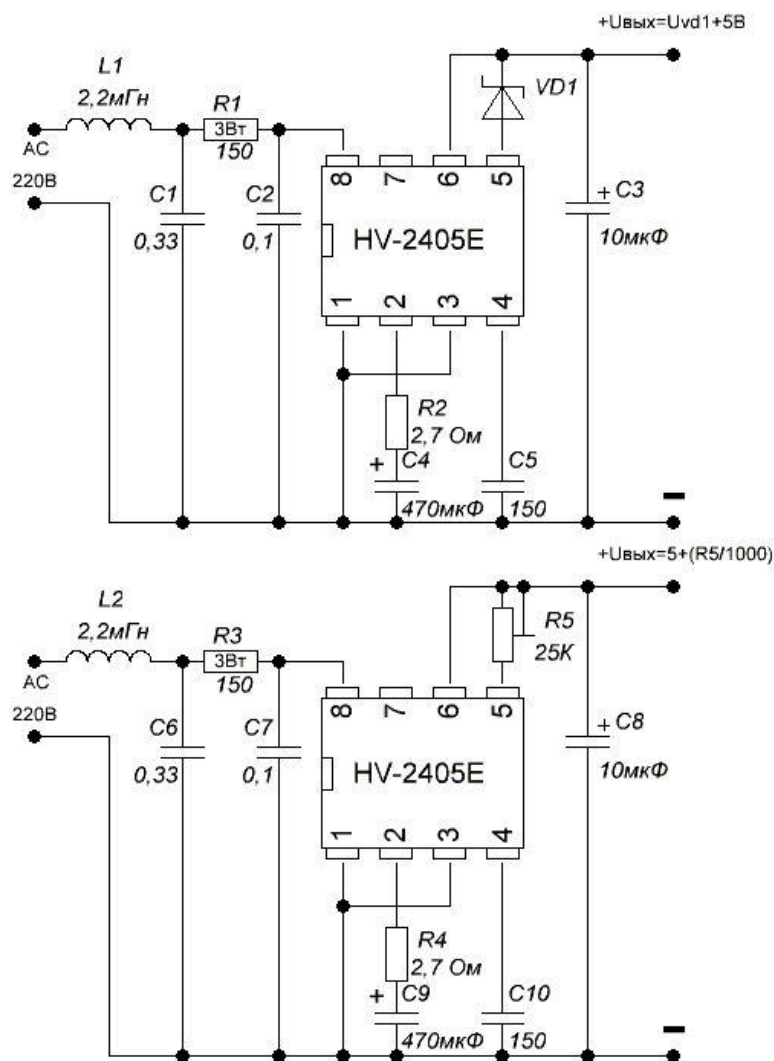
İNVERTÖRLER KONVERTÖRLER



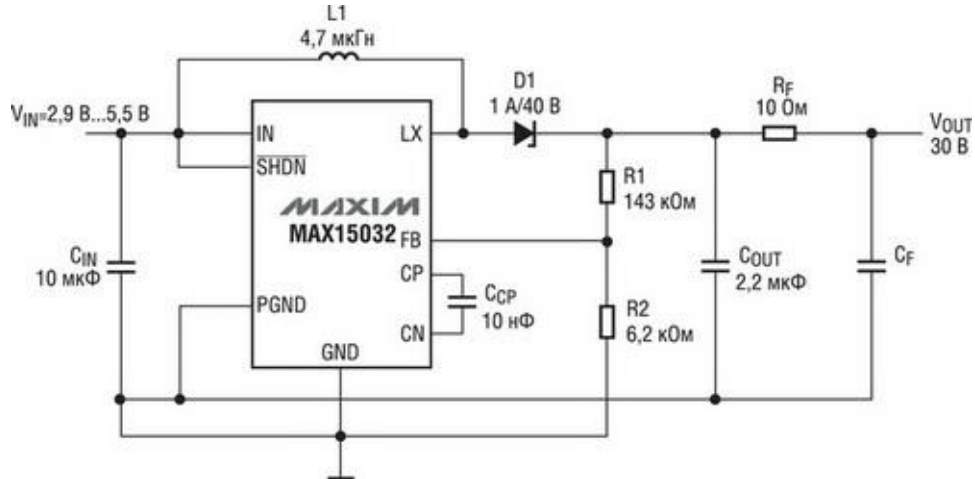
15 VOLTU 5 VOLTA ÇEVİREN İNVERTÖR



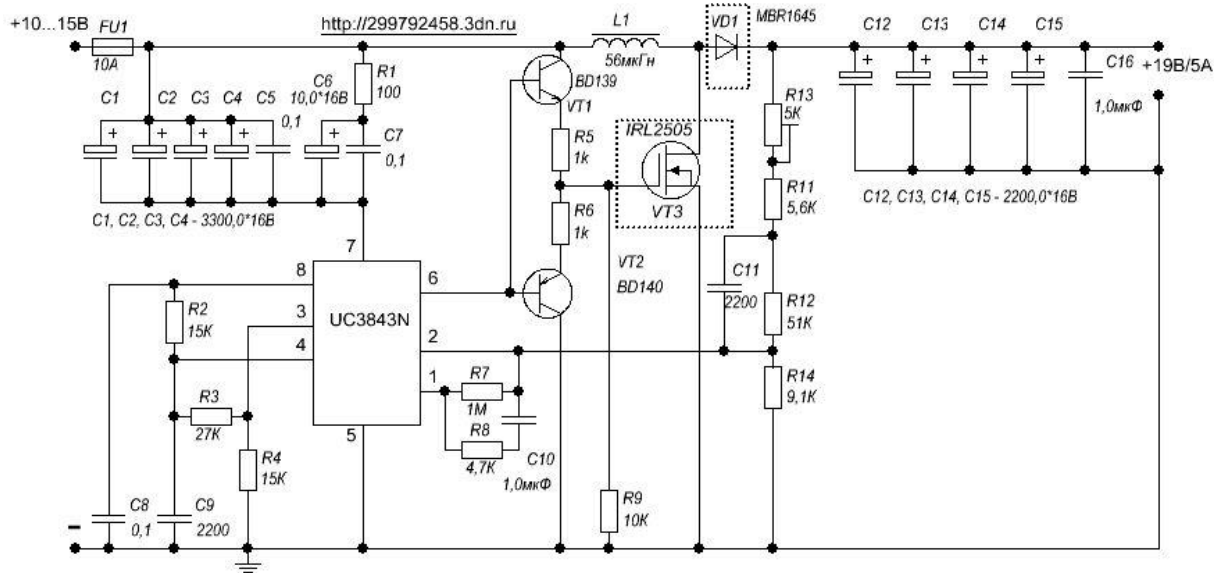
220 VOLTU 5 - 24 VOLTA ÇEVİREN İNVERTÖR



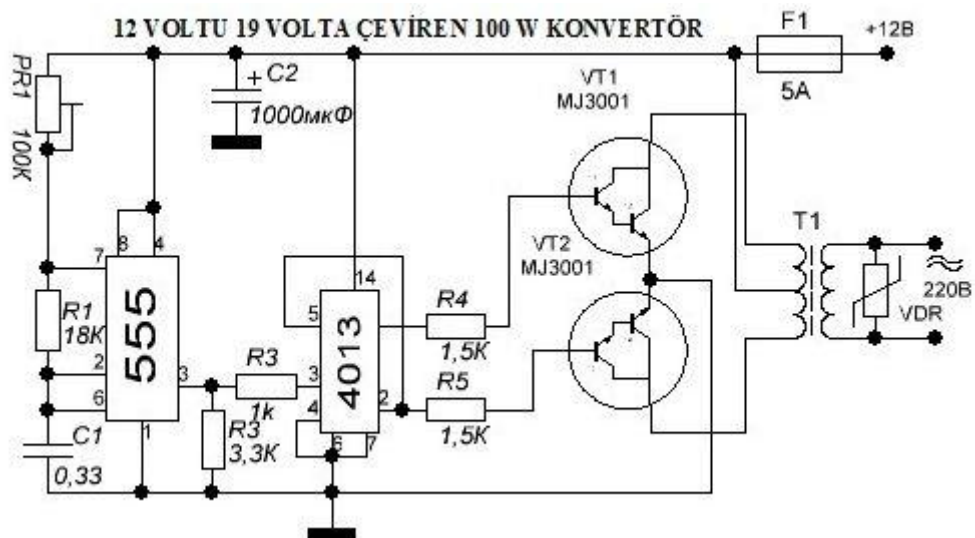
5 VOLTU 30 VOLTA ÇEVİREN KONVERTÖR



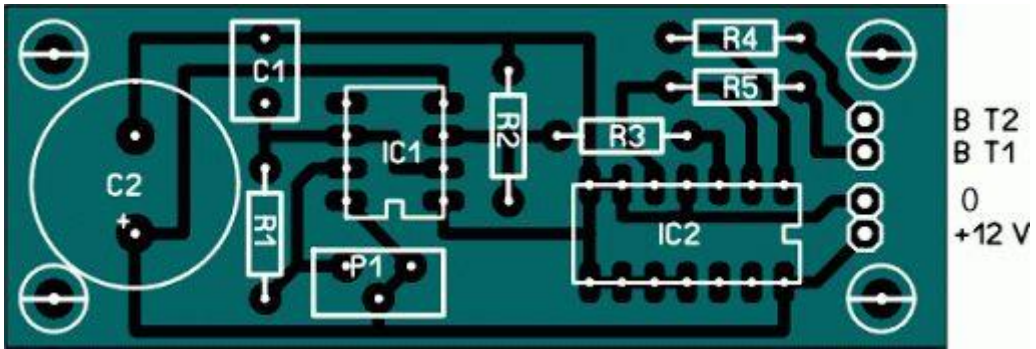
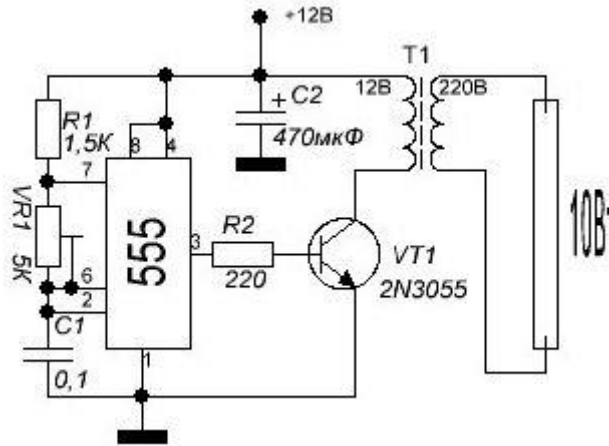
12 VOLTU 19 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



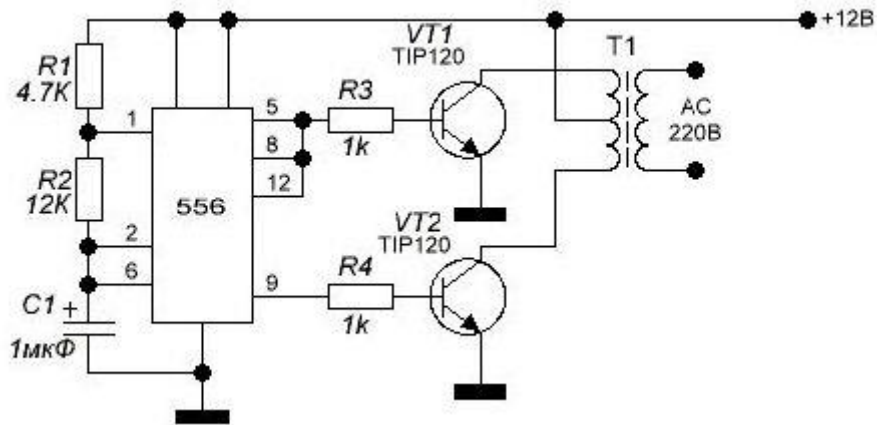
12 VOLTU 19 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



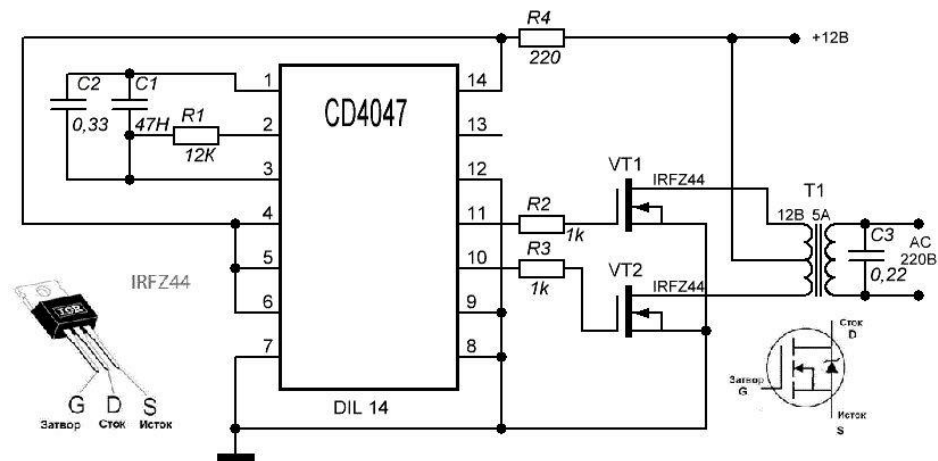
12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 10 W KONVERTÖR



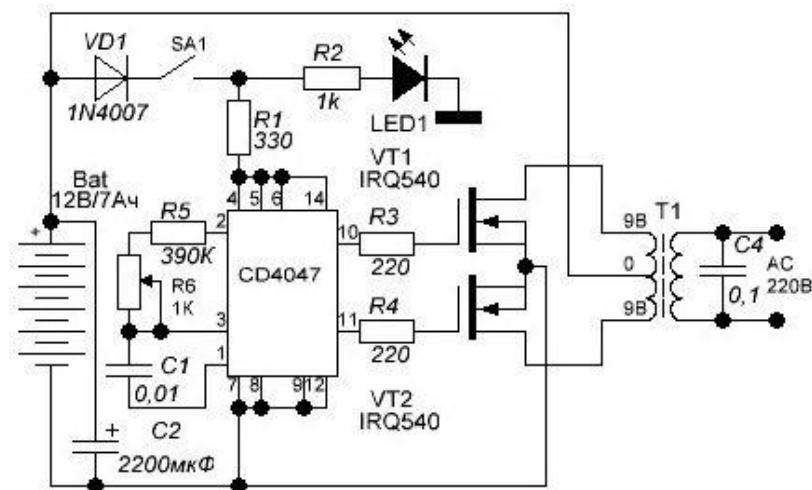
12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 50 W KONVERTÖR



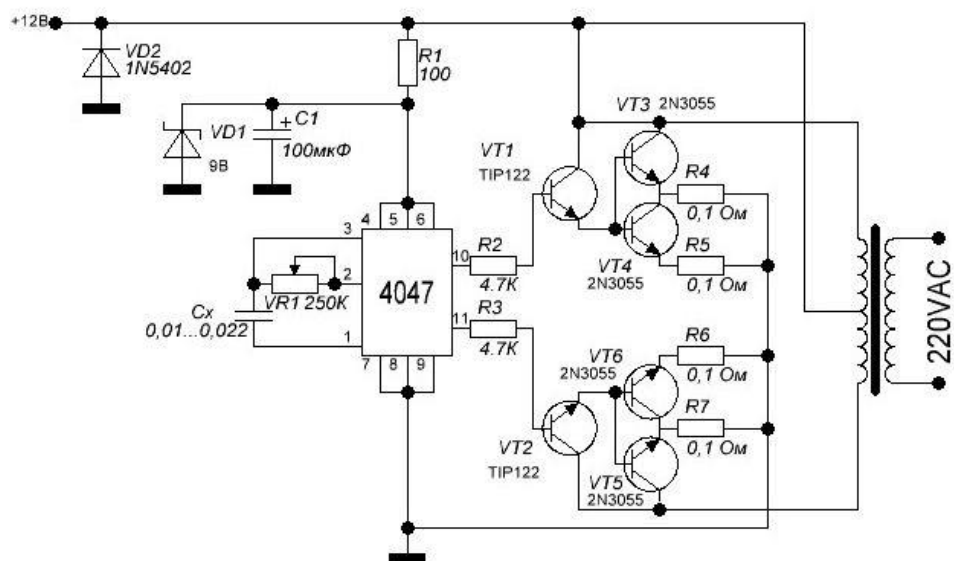
12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



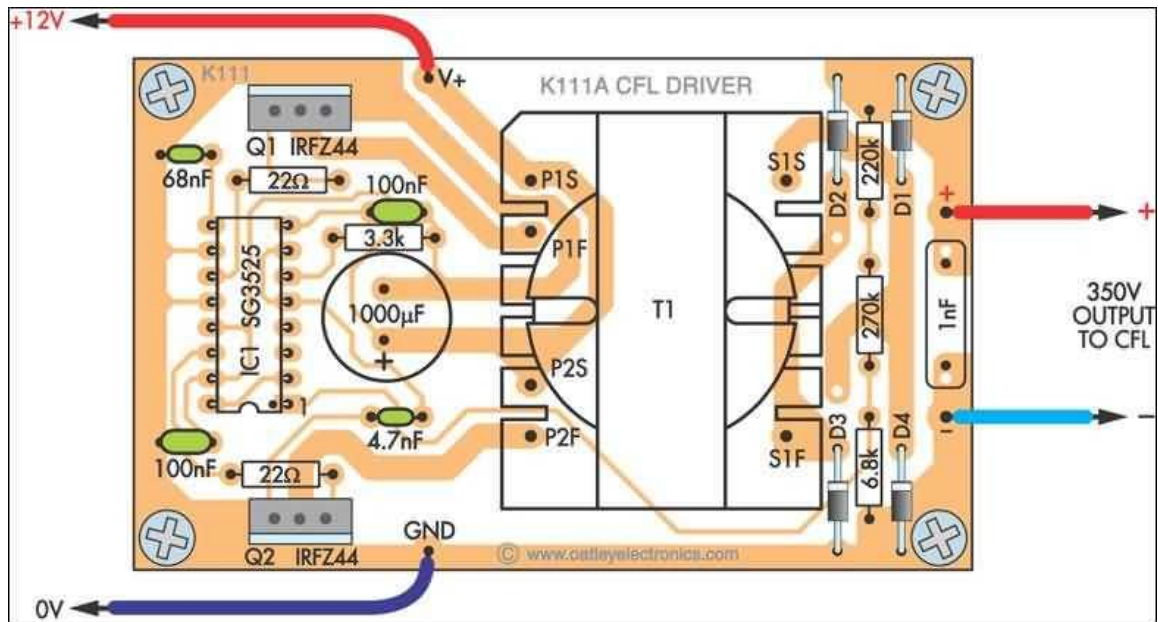
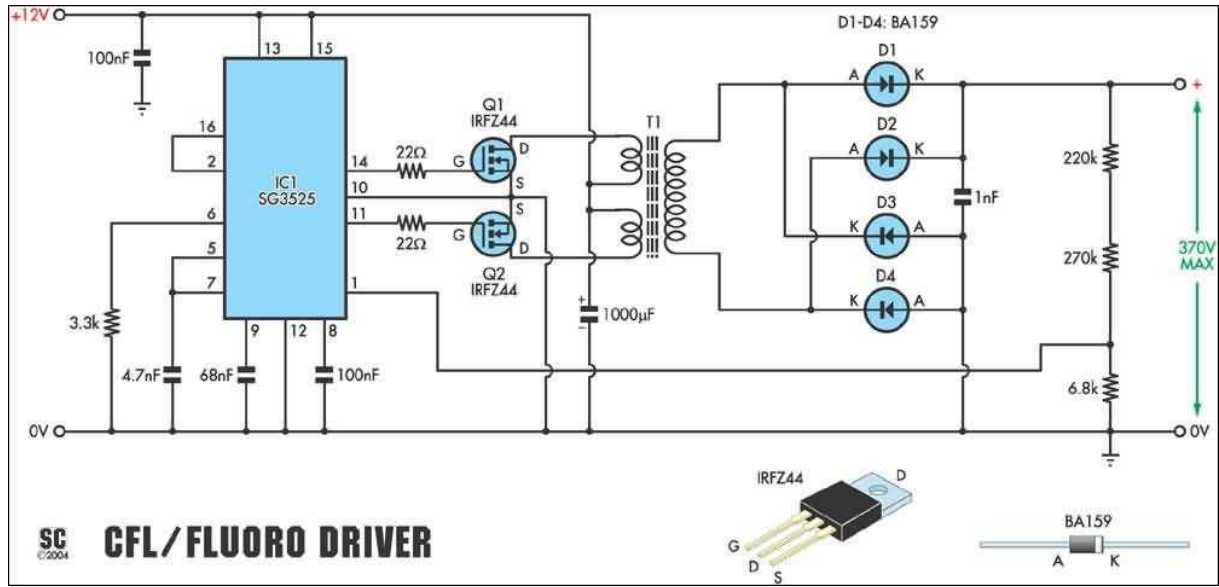
12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



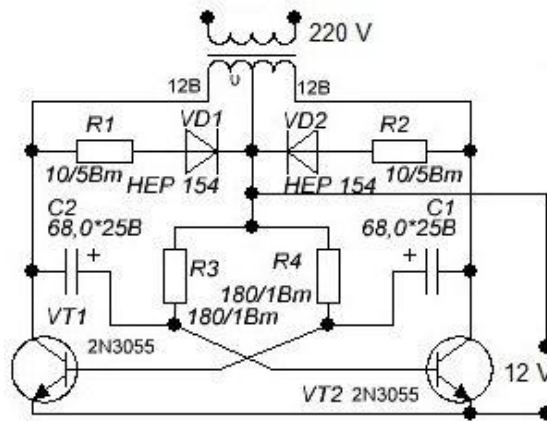
12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 100 W KONVERTÖR



12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 300 W KONVERTÖR



12 VOLTU 220 VOLTA ÇEVİREN 500 W KONVERTÖR

